МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

ФАКУЛЬТЕТ ІНОЗЕМНОЇ ФІЛОЛОГІЇ
КАФЕДРА ТЕОРІЇ ТА ПРАКТИКИ ПЕРЕКЛАДУ З АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ

Кваліфікаційна робота
магістра

на тему **СТИЛІСТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ПІСЕННОЇ ЛІРИКИ ТА СПЕЦИФІКА ЇЇ ПЕРЕКЛАДУ УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ (НА МАТЕРІАЛІ ПІСЕНЬ ГУРТУ “EVANESCENCE”)**

Виконала: студентка 2 курсу,
групи 8.0353-а-з
спеціальності 035 Філологія
спеціалізації 035.041 Германські мови
та літератури (переклад включно),
перша – англійська
освітньо-професійної програми
Переклад (англійський)
Приходько Ніколь Юліївна

Керівник: к.ф.н., зав. каф., доц. Запольських С.П.
(науковий ступінь, вчене звання, прізвище та ініціали)
Рецензент: к.ф.н., доц. Бережна М.В.
(науковий ступінь, вчене звання, прізвище та ініціали)

Запоріжжя – 2024

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет іноземної філології
Кафедра теорії та практики перекладу з англійської мови
Освітній рівень магістр
Спеціальність 035 Філологія
Спеціалізація 035.041 Германські мови та літератури (переклад включно), перша – англійська
Освітньо-професійна програма Переклад (англійський)

ЗАТВЕРДЖУЮ
Завідувач кафедри теорії та практики перекладу з англійської мови

_____
«____»_____ 2024 року

З А В Д А Н Н Я
НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ МАГІСТРА
ПРИХОДЬКО НІКОЛЬ ЮЛІЇВНІ
(прізвище, ім'я, по батькові)

1. Тема кваліфікаційної роботи магістра (проєкту) «Стилістичні особливості пісенної лірики та специфіка її перекладу українською мовою (на матеріалі пісень гурту "Evanescence"»

Керівник кваліфікаційної роботи (проєкту) Запольських Світлана Петрівна, к.ф.н., зав. каф., доцент
(прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, вчене звання)
затверджені наказом ЗНУ від «28» лютого 2024 року № 369-с

2. Строк подання студентом кваліфікаційної роботи (проєкту) 29.11.2024 р.

3. Вихідні дані до кваліфікаційної роботи (проєкту) теоретичні засади стилістики; наукові джерела з питань дослідження пісенної лірики; теоретичні засади теорії перекладу віршованих текстів; оригінальні тексти англомовних пісень

4. Зміст розрахунково-пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно розробити)
1) надати визначення пісенної лірики; 2) розглянути особливості стилістики пісенної лірики; 3) навести особливості перекладу стилістики пісенної лірики; 4) проаналізувати стилістичні засоби англомовної пісенної лірики; порівняти поетичний і пісенний переклад на українську мову

5. Консультанти розділів кваліфікаційної роботи (проєкту)

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис, дата	
		завдання видав	завдання прийняв
Вступ	Запольських С. П., к.ф.н, доц.	07.06.2024	07.06.2024
Розділ 1	Запольських С. П., к.ф.н, доц.	02.09.2024	02.09.2024
Розділ 2	Запольських С. П., к.ф.н, доц.	01.10.2024	01.10.2024
Висновки	Запольських С. П., к.ф.н, доц.	21.10.2024	21.10.2024

6. Дата видачі завдання 03.06.2024 р.

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів кваліфікаційної роботи магістра	Строк виконання етапів роботи (проєкту)	Примітка
1.	Пошук наукових джерел з теми дослідження, їх аналіз	лютий – квітень 2024	виконано
2.	Добір фактичного матеріалу	травень 2024	виконано
3.	Написання вступу	червень 2024	виконано
4.	Написання теоретичного розділу	вересень 2024	виконано
5.	Написання практичного розділу	жовтень 2024	виконано
6.	Формулювання висновків	жовтень 2024	виконано
7.	Проходження нормоконтролю	листопад 2024	виконано
8.	Одержання відгуку та рецензії	листопад – грудень 2024	виконано
9.	Захист	грудень 2024	виконано

Автор роботи несе персональну відповідальність за відсутність в роботі несанкціонованих текстових запозичень (академічного плагіату)

Магістрант _____ Н. Ю. Приходько

(підпис) (ініціали та прізвище)

Керівник роботи _____ С. П. Запольських

(підпис) (ініціали та прізвище)

Нормоконтроль пройдено

Нормоконтролер _____ Г. О. Хацер

(підпис) (ініціали та прізвище)

РЕФЕРАТ

Дипломна робота – 78 стор., 59 джерел.

Об'єкт дослідження: пісенна лірика гурту "*Evanescence*".

Мета роботи: дослідження стилістичних особливостей пісень гурту "*Evanescence*" та специфіка їх відтворення українською мовою, а також аналіз їх поетичного і підстрочного перекладів.

Теоретико-методологічні засади: особливості пісенної лірики (Д. Павличко, О. Малахова), теоретичні положення стилістики (М. Воробйова), принципи перекладу (М. Зарицький, Л. Коломієць, В. Коптілов І. Корунець та ін.).

Отримані результати: переклад англомовних пісень включає відтворення змісту і передачу культурних компонентів (емоційний і асоціативний аспекти). Фонетичні стиістичні особливості проаналізованої англомовної пісенної лірики включають частий вжиток алітерації та асонансу. Семасіологічні стилістичні особливості включають частий вжиток метафори, персоніфікації, дуже рідко – епітету. Синтаксичні стилістичні фігури є дуже розмаїтими (повтор, еліпсис, асиндентон, синтаксична тавтологія, вставні конструкції, відокремлені члени речення), і разом із стилістичними прийомами (паралелізм, анафора, епіфора) насичують зміст пісні образністю. Поетичний переклад проаналізованої пісенної лірики відрізняється тенденцією до вжитку вилучення, конкретизації та граматичної заміни, а підстрочний, в свою чергу, дослівним перекладом, граматичними замінами і конкретизацією. Поетичний переклад є більш наближеним до оригінальних образів, а також має на меті збереження форми і ритміки тексту для відтворення під музичний акомпанемент, на відміну від підстрочного.

Ключові слова: *пісенна лірика, стилістичні засоби, поетичний переклад, підстрочний переклад, перекладацькі трансформації.*

ЗМІСТ

ВСТУП..... 3

РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ ПІСЕННОЇ ЛІРИКИ ТА ПЕРЕКЛАДУ 6

1.1 Визначення пісенної лірики. Сучасний стан досліджень пісенної лірики 6

1.2 Особливості стилістики пісенної лірики 14

1.3 Особливості перекладу пісенної лірики 19

РОЗДІЛ 2 АНАЛІЗ СТИЛІСТИЧНИХ ОСОБЛИВОСТЕЙ ПІСЕННОЇ ЛІРИКИ ГУРТУ "EVANESCENCE" ТА ОСОБЛИВОСТЕЙ ПЕРЕКЛАДУ 33

2.1 Аналіз інформаційного блоку пісень гурту "Evanescence" 33

2.2 Аналіз змістотвірного блоку пісень гурту "Evanescence" 35

2.3 Аналіз просторово-контекстного та змістотвірного блоків пісень гурту "Evanescence"..... 40

2.3.1 Аналіз та відтворення фонетичних стилістичних особливостей 40

2.3.2 Аналіз та відтворення семасіологічних стилістичних особливостей 46

2.3.3 Аналіз та відтворення синтаксичних стилістичних особливостей 52

2.4 Аналіз поетичного і підстрочного перекладів пісні "Bring me to life" українською мовою 58

ВИСНОВКИ 69

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ 72

ВСТУП

Пісня сьогодні є одним з найпопулярніших видів мистецтва. Саме цей фактор зумовлює поширеність англомовної пісні по всьому світі, і потребу в її перекладі різними мовами. Переклад пісенної лірики є одним із найскладніших аспектів художнього перекладу, оскільки він поєднує в собі роботу з поетичним текстом, музикою та культурним контекстом. Особливо це стосується перекладу пісень, які мають яскраво виражену стилістичну та емоційну складову. У таких випадках перекладач стикається із завданням не лише збереження змісту й образності, але й адаптації тексту до музичного ритму, мелодійної структури та культурних реалій мови перекладу.

Дослідження стилістичних особливостей пісенної лірики набуває актуальності у контексті глобалізації, яка сприяє популяризації музики різних культур. Гурт "*Evanescence*", як один із представників альтернативного року, є яскравим прикладом поєднання емоційної виразності та складних метафоричних образів, що викликають значний інтерес з точки зору перекладу українською мовою. Лірика цього гурту насичена символізмом, глибокими емоційними переживаннями, метафорами та алюзіями, які вимагають від перекладача високого рівня майстерності й креативності.

Тема перекладу пісень "*Evanescence*" є важливою як для розвитку перекладознавства, так і для популяризації української мови у глобальному культурному просторі. Переклад таких текстів передбачає вирішення низки завдань: від збереження стилістичної своєрідності й прагматичного ефекту оригіналу до адаптації тексту до музичної структури, що є невід'ємною частиною пісенної творчості.

Метою даного дослідження є аналіз стилістичних особливостей пісенної лірики гурту "*Evanescence*" та визначення специфіки її перекладу українською мовою.

Актуальність роботи зумовлена необхідністю глибшого дослідження стилістичних та перекладацьких аспектів пісенної лірики, що дозволяє не лише зберегти художню цінність текстів, але й зробити їх доступними для українського слухача, не втрачаючи при цьому автентичність та емоційний заряд оригіналу.

Наукова новизна полягає у спробі власного дослідження стилістичних особливостей англомовних пісень та порівняння поетичного і підстрочного перекладів на матеріалі творчості гурту "*Evanescence*".

Об'єктом дослідження є пісенна лірика гурту "*Evanescence*" як приклад сучасного англомовного музично-поетичного мистецтва.

Предметом дослідження є стилістичні особливості англомовних пісень гурту "*Evanescence*" та методи їхнього перекладу пісень українською мовою з урахуванням жанрової і культурної специфіки.

Метою дослідження є дослідження стилістичних особливостей пісень гурту "*Evanescence*" та специфіка їх відтворення українською мовою, а також аналіз їх поетичного і підстрочного перекладів.

Для дослідження поставленої мети необхідно вирішити наступні **завдання**:

1) дати визначення терміну «пісенна лірика»;
2) розглянути сучасний стан досліджень пісенної лірики;
3) дослідити особливості стилістики пісенної лірики;
4) схарактеризувати особливості перекладу пісенної лірики;
5) розглянути особливості та проблеми перекладу пісенної лірики;
6) дослідити інформаційний, змістотвірний, просторово-контекстний та змістотвірний блоки пісень гурту "Evanescence";
7) проаналізувати підстрочний та поетичний переклади пісні "*Bring me to life*" українською мовою.

Матеріалом дослідження стали 12 пісень з альбому *Fallen* (2003) англомовного рок-гурту "*Evanescence*" та їхній поетичний і підстрочний переклад українською мовою.

Методи дослідження: описовий – з метою систематизації, опису й класифікації мовного матеріалу із застосуванням словотворчого аналізу,

лінгвістичного спостереження й узагальнення; порівняльний – з метою порівняльної характеристики досліджуваної лексики в українській та англійській мовах; метод кількісного підрахунку – з метою обробки отриманих даних.

Практична значущість одержаних результатів полягає у можливості використання матеріалів дослідження у викладанні теоретичних курсів лексикології, теорії та практики перекладу, під час проведення семінарських занять з лексикології, у підготовці спецкурсів із художнього перекладу. Здобутки роботи знайдуть також застосування при укладанні навчальних та методичних посібників з перекладу і лексикології, а також у перекладацькій діяльності.

Робота пройшла **апробацію** у збірнику наукових праць у публікації:

1. Запольських, С. П., & Приходько, Н. Ю. (2023). Стилістичні особливості пісенної лірики та специфіка її перекладу (на матеріалі пісень гурту "*Evanescence*" та перекладу на українську мову). Нова філологія, (89), 101–110.

Структура роботи: дослідження складається зі вступу, двох розділів, висновків, додатків та списку використаної літератури.

У вступі подано загальні відомості про дану наукову працю, починаючи від умотивування теми, мети, завдань, актуальності дослідження, визначення об'єкту, предмету та структурування роботи.

У першому розділі подаються загальні відомості про пісенний текст, стилістичні особливості англомовних пісень та специфіка їх перекладу українською мовою, труднощі перекладу англомовних пісень.

У другому розділі поданий аналіз інформаційного блоку, змістотвірного блоку, просторово-контекстного із змістотвірним блоком; містить власний аналіз стилістичних англомовних пісень, а також порівняльний аналіз поетичного і підстрочного перекладів.

У висновках подано узагальнені результати проведеної роботи.

Загальна кількість сторінок 71, кількість використаних джерел 59.

РОЗДІЛ 1
ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ ПІСЕННОЇ ЛІРИКИ ТА ПЕРЕКЛАДУ

1.1 Визначення пісенної лірики. Сучасний стан досліджень пісенної лірики

Найбільш активно пісенний дискурс почав привертати увагу дослідників у кінці ХХ століття , коли науковці звернули увагу на його соціальну роль в суспільстві [Кузнецова, Ходус 2017, с. 53].

Аспект пісенної лірики вивчають вітчизняні та зарубіжні дослідники. Зокрема, особливості пісенного тексту в контексті сучасної естради досліджували Дмитро Павличко, Ірина П’ятницька-Позднякова та Тетяна Самая. Пісню як синтез словесного та музичного мистецтва, зокрема її лінгвостилістичні та лінгвокультурні аспекти аналізували Ірина Вавшко та Олена Малахова. Особливості й труднощі перекладу пісенного тексту у своїх працях розглянули М. С. Зарицький, Л. В. Коломієць, В. В. Коптілов та І. В. Корунець [Науменко 2023, с. 83].

Вітчизняні та зарубіжні вчені присвятили себе вивченню різних аспектів пісенної лірики. Українські мовознавці В. Аккурт, Р. Пастир та О. Прокопенко [Аккурт, Пастир, Прокопенко 2020] аналізували пісні з точки зору українськомовного перекладу; О. Є. Клєщова [Клєщова 2013] і М. С. Стерлікова [Стерлікова 2018] досліджували лексичні та стилістичні особливості україно- та англомовної пісенної лірики; М. О. Кузнецова та А. М. Ходус [Кузнецова, Ходус 2017] розглядали англомовний пісенний дискурс у лінгвокультурологічному контексті; А. О. Кузьменко та ін. [Каширіна, Кузьменко 2020; Музика, Кузьменко 2020] вивчали темпоральну структуру ліричних текстів американських виконавців, таких як Billie Eilish і

Talking Heads. Зрештою, Н. В. Науменко [Науменко 2022] аналізувала зв’язок пісенної творчості Стінга з подіями російсько-української війни 2014–2022 років.

Зарубіжні лінгвісти також зробили неабиякий внесок у дослідження пісенної лірики. Зокрема, дослідники Міріам Амін, Петер Фанкхаузер, Марк Купієц і Роман Шнайдер, працюють у галузі комп'ютерної лінгвістики та аналізу мови, а саме над виявленням ідіом у пісенних текстах. Їхні дослідження спрямовані на те, щоб автоматизувати розпізнавання ідіом у текстах, зокрема за допомогою методів машинного навчання. Вони припускають, що ідіоматичні вирази в піснях мають певну ступінь семантичної некомпозиційності (тобто значення фрази не можна повністю вивести з окремих слів), формальну фіксованість і незвичайний контекст вживання. При цьому «носії мови інтуїтивно працюють з багатослівними виразами, композиційне значення яких важко простежити до окремих слів» [Amin, Fankhauser, Kupietz & Schneider 2021, с. 13-22]. Вони також проводять аналіз творчих доробків конкретних авторів-виконавців: аналізуючи пісню Адель “*Easy on Me*”, Н. Сварніті зазначає, що образна мова «допомагає приховано передати основну ідею пісні та почуття автора і виконавця» [Swarniti, 2018, с. 13-18]. Крім того, останнім часом наукові дослідження зосереджуються на лінгвістичному аналізі пісень, які використовуються в лінгвістичних та нелінгвістичних курсах у межах предметно-мовного інтегрованого навчання [Naranjo, 2017/2018].

Музичність терміну тісно пов’язана з його етимологією: свої походженням «лірика» завдячує грецькому lýra, що позначає давній струнний інструмент, розповсюджений в Стародавній Греції для виконання музики. Таким чином, термін «лірика» нерозривно пов’язаний з піснею, і відображає в собі саму сутність поєднання пісенного віршованого тексту з музичним акомпанементом [Малахова 2015а, с. 9].

О. О. Малахова, підсумовуючи попередні дослідження терміну «пісенна лірика», надає такі визначення: перш за все, під пісенною лірикою розуміють

«словесно-музичний жанр, вербальний бік якого є віршовим текстом», розглядаючи пісенну лірику як переважно текстовий твір. На противагу, існує також визначення пісенної лірики як «словесно-музичний твір, призначений для співу» [Малахова 2015 а, с. 9].

Тетяна Марчук пропонує таке визначення терміну «пісенна лірика»: «це особлива форма художньої літератури, утворена шляхом синтезу віршів і музики, в якій зберігаються культурні знання» [Марчук, Мінцис 2023, с. 111].

Разом з тим, маємо зауважити, що слід розрізняти пісню і поезію, не ототожнюючи цих понять. Як влучно зазначив Д. В. Павличко, «не кожен ліричний вірш – це пісня… Адже пісня – це не три куплети з рефреном, а лірична драма в мініатюрі, де найінтимніші, не обов'язково любовні, частіше – патріотичні й філософські почування мають загальнолюдський характер, і народ може сприйняти їх як нову прикмету свого духовного життя» [Павличко 2007, с. 22].

Підсумовуючи вищесказане, хибним буде вважати будь-який віршований текст пісенною лірикою, оскільки, на думку Павличко, музичний супровід лише посилює поетичне слово, довершене своєю складністю і глибиною: «Магічний кристал музики побільшує поетичне слово, показує, що в нім прекрасне, а що потворне, що має стриманий заряд правди, а що гарячкову рухливість брехні, що спокійне від мудрості, а що мертве від глупоти» [Павличко 2007, с. 23].

В свою чергу, Р. Даллін зазначає, що музика складається з двох елементів: звуків як основного, а тексту як другорядного. Він наголошує на другорядності цього елементу в музиці, при тому що текст пісні є значною її складовою, надаючи аудиторії глибоке розуміння меседжу, що міститься в пісні; іншими словами, слова пісні пояснюють її зміст. За його словами, «текст пісні пишеться як форма взаємодії між автором і слухачами. У більшості випадків вони несуть повідомлення (яким би воно не було) з метою спонукати слухачів принаймні замислитися над ним. Така мета і форма взаємодії

закладені в культурний контекст цих людей, відповідно до їхніх музичних уподобань, часу тощо» [Dallin 1994].

Пісня є найпростішою і найбільш поширеною формою вокальної музики, яка об'єднує поетичний текст з мелодією і легко запам'ятовується. Інакше кажучи, це «фольклорний жанр, який в широкому своєму значенні включає в себе все, що співається, за умови одночасного поєднання слова і наспіву; у вузькому значенні – малий віршований ліричний жанр, який існує у всіх народів і характеризується простотою музично-словесної побудови» [цит.за: Кінжибала 2020, с. 6].

О. О. Малахова виділяє 4 твірні компоненти, результат взаємодії яких впливає на естетичну значущість та популярність певного музичного твору у суспільстві. До твірних компонентів відносяться: 1) поет-пісняр (віршовий текст); 2) композитор-пісняр (мелодія); 3) артист (виконання); 4) реципієнт (сприймання) [Малахова 2015 а, с.11-12].

Змістове ядро пісні, згідно з Малаховою, становить віршовий текст, що закладається поетом-піснярем. Рейтинговість, актуальність та загальнолюдське значення пісенного твору відображаються крізь ідеї та тематику, систему образів та композиційну структуру вірша. Здатність мелодії формувати емоційний фон походить із властивості музики впливати на свідомість людини, а ритму – контролювати її реакції. Відповідальність за публічне представлення та соціальне впровадження пісенної лірики покладається на артиста. Реципієнт, в свою чергу, відіграє ключову роль в інтеграції співаної поезії в соціокультурні середовища або її вилученні [Малахова 2015 а, с. 12-13].

З цього випливає, що поет і композитор, які відповідають за вірші і мелодію, закладають основи майбутнього твору, проектуючи на нього рівень свого таланту і знань, а також індивідуальний практичний та естетичний досвід. У нашому науковому дослідженні поетична складова підпадає під ретельний аналіз як формотвірний складник співаної поезії. На виконавця

покладається емоційне втілення поєднання тексту і мелодії, а подальше сприймання і існування пісні регулюється реципієнтом.

Пісенний жанр є лінгвостилістично оригінальним та когнітивно значущим «для сприймання людиною навколишнього світу. Комунікативна спрямованість пісні має на меті не тільки передавати інформацію, а також впливати на психоемоційний стан слухача. Звідси, пісня є особливим засобом лінгвістичного програмування ментальності певного шару людства» [Морозова, Степаненко, Пожарицька 2011, с. 77].

Згідно з дослідженнями, головним чинником у сприйнятті та розумінні людиною пісні на мовленнєвому та позамовленнєвому рівнях є саме поєднання музики і семантики пісенного тексту [Морозова, Степаненко, Пожарицька 2011, с. 77].

Т. А. ван Дейк розглядає пісенний дискурс як «зв'язну послідовність речень пісні, складне комунікативне явище, що містить окрім тексту ще й екстралінгвістичні чинники (знання про світ, установки, мету мовця, спрямованість на його ментальну прагматичну сферу)» [Dijk 2008, с. 69].

Традиційно під будь-яким текстом розуміють «цілісну семіотичну форму лінгвопсихоментальної діяльності мовця, що концептуально та структурно інтегрована, і служить прагматичним посередником комунікації» [Селіванова 2006, с. 599]. Йдеться про сприйняття пісенного тексту у поєднанні з мелодією. Можна також говорити про ланцюжок асоціацій, що створюють настрій і зливаються в цілісний образ. Як відомо, «образ – це форма художнього узагальнення сприйняття дійсності у вигляді конкретного індивідуального явища» [цит. за: Сорока 2015, с. 11]. Сприйняття та усвідомлення образу сучасних популярних пісень тісно пов'язані з її змістом, установкою, формами виконання та іншими властивостями. Мелодія пісні є узагальненою реалізацією образного змісту тексту загалом. Пісенний текст і мелодія мають подібну структуру, адже мають рівну будову – строфи або куплети, що синтаксично структуровані подібним чином.

Поезія визначає мотив і стиль майбутніх творів, окреслює контури ліричного героя, зумовлює вибір митцем художньо-поетичних засобів вираження авторської думки.

Досвідчені композитори (В. Ф. Засухін, І. Д. Поклад, В. Я. Шаїнський та інші) підкреслюють, що вірш є підґрунтям для створення нової пісні, адже за його відсутності мелодія є лише множинною інтерпретацією закодованого образу. З цього випливає, що першочергово поет створює вірші, а лише потім до справи береться композитор.

В свою чергу, мовознавиця О. О. Малахова в своїй дисертації наводить два класичні підходи до створення пісенної лірики, за яких текст може бути написаний на готову мелодію або навпаки, аранжування створюється до наявних віршів. При цьому в обох випадках важливу роль відіграє подальша адаптація матеріалу для затвердження остаточного віршового образу та його музичного супроводу [Малахова 2015 a, с. 17].

Популярність пісенної лірики залежить від її актуальності, проблематики, мотивів, системи образів та структури (метричної і ритмічної). Також важливо, наскільки автору вдалося виокремити основне і відокремити його від другорядного у навколишньому світі. Слова у пісні підтримують мелодію та закріплюють мотив у пам’яті слухача. Текст викликає миттєву асоціативну реакцію, змушуючи слухача співвідносити його з повсякденними ситуаціями і ототожнювати себе з ліричним героєм [Малахова 2015a, с. 12-13].

Лірика звертається не лише до почуттів (ототожнюючи себе з музикою), а й до інтелекту. Така природа слова дає йому перевагу насичувати особисту свідомість поведінковими метафорами та підкреслювати конкретні деталі, закодовані автором [Малахова 2015a, с. 23].

Пісенна лірика – це «суб’єктивно-почуттєва, естетично виважена модель реальності, яка, за умов публічності, може зміщувати вектор впливу індивідуального досвіду авторів-піснярів на естетичну свідомість реципієнтів від особистісного до загальнолюдських масштабів» [Малахова, 2015b, с. 5]. З іншого боку, залежність співаної поезії від потреб і запитів слухачів

корелюється з наданим Б. О. Веселовським пісні статусом «колективного самовизначення особистості» [цит. за: Малахова, 2015b, с. 5]. Тобто те, що не цікавить слухача, не стає пріоритетним і для поетів, чи, навпаки, «певні естетичні цінності митця можуть насаджуватися реципієнтові у процесі прослуховування останнім композицій» [Малахова 2015b, с. 5].

Це обумовлено тим, що сприйняття пісенної лірики є індивідуальним проявом естетичного ставлення людини до дійсності, яке, в свою чергу, формується внаслідок поєднання духовного і матеріального світів особистості. Ця філософська категорія впливає як на вибір способу життя і стилю поведінки, так і на вибір пісні.

Малахова О. поділяє тексти пісенної лірики на наступні групи, класифікуючи їх за притаманним жанрам властивостями: оригінальні твори; академічні тексти поетів-класиків; переспіви фольклорних творів, кавери; переклади співаної поезії іноземними мовами [Малахова 2015a, с. 29-30].

Центральне місце в сучасному пісенному дискурсі посідають оригінальні твори, що створюються в результаті аналізу часового простору і естетичної рецепції слухача. Таким чином, їх пишуть цілеспрямовано, маючи на увазі чітко окресленого виконавця і реципієнта, а також опору на часопросторові межі і конкретний художній образ [Малахова 2015a, с. 30].

В свою чергу, академічні тексти, фольклорні переспіви та кавери становлять групу «вічних», а відтак незалежних від часових меж творів. Їх вирізняє високий рівень естетичної довершеності, що безпосередньо забезпечує позачасову актуальність цієї групи для слухача [Малахова 2015a, с. 30].

Пісні іноземними мовами приваблюють слухача в першу чергу музичним складником, а їх переклади можуть вирізнятися в межах одного тексту, що «ілюструє творчий підхід авторів до означеного питання, з чого виникають переспіви, перелицювання поезій, адаптовані до особливостей національних рис, ідеалів перекладача» [Малахова 2015a, с. 30].

Неабияку роль у сприйнятті музичного твору відіграє естетичний код пісенної лірики, що формується під впливом загальноприйнятих норм і правил поведінки, а також системи ідейно-тематичних, сюжетно-композиційних, образно-культурологічних, версифікаційних, мовностилістичних критеріїв. Малахова тлумачить естетичний код як «властиву для мистецтва чи пов'язану з ним систему, компоненти якої переводять естетично забарвлену інформацію з абстрактної форми в конкретну» [Малахова 2015а, с. 38].

Пісенна лірика піддається аналізу, що складається з трьох блоків. На базі наукових досліджень з літературознавства, музикознавства та синтетичного жанру пісенної лірики, Малахова О. О. розробила трирівневий алгоритм для аналізу пісень, що складається з наступних блоків [Малахова 2015а, с. 41-42]:

1. Інформаційний блок (містить загальні відомості про твір, такі, як: поява й місце співаної поезії в контексті соціально-історичного розвитку суспільства).
2. Просторово-контекстний блок (описує особливості пісні як синтетичного тексту, що поєднує різні кодові елементи. Також враховує аспекти життя слухачів, які є частиною суспільства і впливають на їхню естетичну свідомість).
3. Змістотвірний блок охоплює організацію віршів пісенної лірики з точки зору їхнього змісту і форми (лейтмотиви та субмотиви, основна ідея поезії; система образів і архетипів; версифікаційний аналіз віршів, включаючи ритміку і строфіку тощо).

Отже, термін «лірика», що має численні визначення, нерозривно пов'язаний з музичністю своєю етимологією. У своєму дослідженні ми спираємось на визначенні терміну «пісенна лірика», надане Т. Л. Марчук : «особлива форма художньої літератури, утворена шляхом синтезу віршів і музики, в якій зберігаються культурні знання». Зауважимо, що Р. Даллін виділяє 2 складові музики: звуки (основна) і текст (другорядна), в той час як композитори вважають вірш підґрунтям для створення нової пісні. Таким чином, можна стверджувати, що існує два підходи до створення пісенної

лірики: написання тексту на готову мелодію і навпаки. В свою чергу, важливу позицію у сприйнятті музичного твору займає естетичний код. Для детального аналізу різних аспектів пісенної лірики О. О. Малахова розробила трирівневий алгоритм (що охоплює інформаційний, просторово-контекстний та змістотвірний блоки). Цей підхід будемо застосовувати для проведення дослідження текстів пісень групи "*Evanescence*" та їх перекладів у нашій роботі, оскільки вважаємо його найбільш повним та охоплюючим всі складові компоненти, які відіграють важливу роль на різних рівнях сприйняття і розуміння пісенного тексту.

1.2. Особливості стилістики пісенної лірики

Однією з основних якостей мовлення є образність – метод передачі ідей через художні образи, які відображають нестандартне сприйняття світу людиною та власного місця в ньому. Найбільш яскраво образне мовлення проявляється в художньому стилі. Образне мовлення зазвичай впливає на емоційну сферу людини, викликаючи в неї позитивні чи негативні реакції щодо оточуючого, стимулюючи до вербальної відповіді, фізичної дії, роздумів або міркувань. На противагу, звичне мовлення є прямим, без тропів і образності.

Образність представлена в усіх жанрах художньої літератури, і пісенна лірика не є виключенням. При цьому в руках талановитого поета-пісняра навіть найпростіші слова можуть бути перетворені на винятково образні та стилістично майстерні тексти. У творчості митців звичайна лексика набуває високої художньої цінності, оскільки вживається тропічно і майстерно – через метафори, метонімії, епітети, порівняння тощо.

Образність мовлення спонукає мовців до чуттєво-емоційного сприйняття навколишнього світу та суспільного життя. У поезії все

сприймається як художньо завершене, суспільно значуще, індивідуально неповторне, неперевершено образне, народне і водночас загальноцінне або близьке до цього [Селіванова 2006, с. 206].

У літературознавстві поняття «образність» є часто застосовуваним терміном, і описується як «властивість літературного мовлення передавати інформацію в яскравій, оригінальній предметно-чуттєвій формі; використання спеціальних словосполучень, що посилюють семантичні поля додатковими експресивно-емоційними відтінками».

З цього випливає, що основою образності є слово як результат мислення. Образи формуються через пізнання світу, сприйняття, пам’ять, уяву та враження, і реалізують певний зміст. Це пов’язано з асоціаціями мислення, які виявляють подібність між різними об’єктами та дозволяють отримати значення з цієї подібності [Привалова 2018, с. 41].

Образність літературної мови слід розуміти як діяльність людського мислення, спрямовану на пізнання світу через естетичну красу слова та його мелодійність. В образній мові предмети не просто називаються, а описуються такими словами, які підкреслюють їхні якісні характеристики. Образне мислення проявляється через естетичні та мовні засоби, зокрема тропи. Мистецтво використання тропів є специфічною формою відображення та пізнання об'єктивної реальності. Це мистецтво базується на пізнавальному значенні слова і діалектиці знання, яка спирається на узагальнення людського досвіду та забезпечує об'єктивний критерій істини [Бондаренко 2023, с. 14].

Як підкреслює Т. Л. Федорчук, образність слова в художній мові полягає в його подвійності, зверненні як до національної мови, так і до навколишнього світу, який творчо осмислюється митцем [Федорчук 2010, с.17-21, с. 20].

У пісенному дискурсі символізм є відображенням ідеї або теми за допомогою певних предметів, кольорів, загальних образів. Музика сама по собі є символом емоцій – як позитивних, так і негативних. Її мета полягає в передачі конкретного змісту аудиторії та викликанні певної реакції реципієнта, не залишаючи його байдужим. За допомогою символіки лірик

може виразити свої думки, абстрактні ідеї, описати ситуації, події та соціально важливі проблеми у спосіб, який він вважає найбільш відповідним. Автор поступово занурює слухача у глибини людської свідомості, а високі чи низькі ноти допомагають підсилити ті моменти, на яких акцентується символізм [Привалова 2018].

Таким чином, науковці дещо по-різному визначають образність та символізм у мовознавстві та літературознавстві. У нашому дослідженні спираємось визначення образності (розуміння слова як результату мислення) та символізму (відображення ідеї або теми за допомогою певних предметів, кольорів, загальних образів), запропоновані С. С. Приваловою [Привалова 2018, с. 41]. Надані визначення цих термінів стосуються безпосередньо пісенного дискурсу, і якнайкраще описують розглянуті нами питання.

Звертаючись до образності та символізму, слід зазначити, що вони тісно пов’язані з інтертекстуальністю. О. О. Селіванова трактує інтертекстуальність «як наявність у певному тексті слідів інших текстів, у більш широкому розумінні – діалогічний зв’язок тексту в семіотичному універсумі з попередніми текстами (рекурсивний) та з подальшим текстотворенням (прокурсивний)» [Селіванова 2008, с. 516].

Коли йдеться про інтертекстуальність у пісенній творчості, можна помітити, що тексти пісень часто взаємодіють з текстами інших пісень. Це простежується, зокрема, в поширеній структурі «куплет + приспів», яка характерна приблизно для 75% текстів [Кузьменко 2019, с. 49]. Більшість пісень має семантичний вектор, орієнтований на романтично-любовну тематику (близько 80% текстів) і використовує типові ліричні мотиви, такі як вода як символ незбагненності життя, плинності часу або самотності. У більш вузькому розумінні інтертекстуальності науковиця наводить такі приклади, як Святе Письмо та античні міфи.

Конфлікт є невід'ємним елементом майже кожного літературного твору і зазвичай передається через образність та символіку. Він виникає між тим, що автор прагне висловити (при цьому молодь часто сприймає його як

нонконформіста), та реальним досвідом, який часто відображає ідеологічне протистояння із суспільством, певними цінностями та соціальними нормами. Такі конфлікти резонують із максималізмом молоді або, навпаки, викликають ностальгію у старших поколінь [Трохимець 2020, с. 27].

Доречним вважаємо віднести образність, символізм та інтертекстуальність до просторово-контекстного блоку трирівневого аналізу, наведеного в розділі 1.1. Адже саме ці складові містять в собі кодові елементи, зашифровуючи певні події в образи, які в подальшому можуть бути розпізнані реципієнтом як відображення реальності або частини певного часового відрізку.

Залежно від контексту слово може набувати прямого або переносного значення. У віршованій поезії значення слова змінюється під впливом застосування лінгвостилістичних засобів, зокрема тропів.

Зазначимо, що у цьому дослідженні звертаємось до визначення поняття «лінгвостилістичні засоби», надане Г. І. Сташко, яка стверджує, що «лінгвостилістичні засоби – це не просто фіксований, традиційний набір синтаксичних засобів, а сукупність продуктивних і часто вживаних експресивно та емоційно насичених стилістичних побудов, які забезпечують особливу виразність тексту та виконують певні стилістичні функції у сприйнятті, розумінні й актуалізації змісту та образів у пісенному тексті» [Сташко 2015, с. 81].

Поняття мовних засобів виразності тісно пов’язане з терміном «троп». Тропом називають «лексичні зображально-виражальні засоби, у яких слово або словосполучення вживається у переносному значенні» [цит. за: Воробйова 2014, с. 24]. В. А. Кухаренко трактує це поняття як цілеспрямовану заміну традиційних, зафіксованих у словниках фігур мови на нові, ситуативні, індивідуальні [Кухаренко 2004, с. 19].

Це означає, що тропи є не просто зафіксованими формами виразності, а креативними мовними засобами, що дозволяють митцю замінювати

традиційні мовні конструкції новими, адаптованими до конкретного контексту і потреби.

Таке трактування підкреслює важливість тропів як інструменту для досягнення естетичних та виразних ефектів в мовленні, і зокрема в пісенних текстах.

Стилістичні мовні засоби допомагають створити різностороннього персонажа, посилюючи опис тропами і фігурами. Навмисно порушуючи загальномовні зв'язки, автор створює яскраві і неповторні образи, які вирізняються від інших і легко виникають у пам'яті в подальшому. Головним загальноприйнятим стилістичним засобом є епітет [Трохимець 2020, с. 10].

Слід також приділити окрему увагу тому факту, що стилістичні засоби діляться на два основних типи: тропи і фігури. «*Тропи* – лексичні зображально-виражальні засоби, у яких слово або словосполучення вживається у переносному значенні. Найважливіші тропи – метафора, антономазія, метонімія, синекдоха, епітет, іронія, персоніфікація, алегорія, парафраз, гіпербола, літота. *Виражальні засоби*, або *фігури мовлення*, не створюють образів, а підвищують виразність мовлення та посилюють її емоційність за допомогою синтаксичних конструкцій: інверсії, риторичного питання тощо». [цит. за: Воробйова 2014, с. 24]

Стилістичні засоби численні та різноманітні, проте всі вони базуються на тому ж лінгвістичному принципі, що й увесь мовний механізм: порівняння явищ і визначення схожостей та відмінностей між ними, а також використання контрасту та еквівалентності [Арнольд 2002, с. 135].

Л. В. Трохимець бере до уваги коло вчених, які пропонують аналізувати мовностилістичні прийоми на основі досліджень стилістичної семасіології. Ця галузь вивчає стилістичні функції змін у лексичному значенні слів чи словосполучень, а також стилістичний ефект різних зрушень у їхній предметній віднесеності. Однак не кожне переосмислення надає слову експресивності. Стилістична семасіологія зосереджується на таких змінах

значення слів або словосполучень, які дозволяють їм виконувати функцію експресивних засобів у мові [Трохимець 2020, с. 10-11].

Отже, пісенна лірика є багатогранним жанром, у якому стилістичні засоби використовуються для досягнення глибокого емоційного та естетичного впливу на слухача. Пісенний текст насичений стилістичними засобами: тропи, як-от метафора, метонімія та епітет, формують оригінальні образи, тоді як фігури мовлення, такі як інверсія та риторичне питання, посилюють виразність і емоційність тексту. Важливою характеристикою пісенної лірики є також взаємодія з іншими текстами через інтертекстуальні зв'язки, що збагачує її семантичне поле та дозволяє відтворити культурний контекст. Загалом, стилістика пісенної лірики є важливим компонентом, що визначає її художню цінність і комунікативну силу, а також створює індивідуальні та соціально значущі образи, які, в свою чергу, сприяють глибшому сприйняттю та розумінню твору. Згідно з вищесказаним, доречним є віднести цей аспект до просторово-контекстного рівню аналізу пісенної лірики.

1.3 Особливості перекладу пісенної лірики

Поетичний переклад перебуває під впливом двох суперечливих тенденцій: здається, перекладена поезія має викликати у читача безпосереднє емоційне враження, але водночас з тим – повинна демонструвати нові елементи в літературі, збагачуючи читача незнайомими раніше поетичними образами, ритмами та строфами [Боса 2010, с. 8].

Французький перекладач Етьєн Доле вважав, що перекладач має дотримуватися п'яти ключових принципів перекладу:

1. Глибоко розуміти зміст тексту та задум автора, якого перекладає.

2. Відмінно володіти мовою оригіналу та мовою, на яку здійснюється переклад.

3. Уникати буквального перекладу, щоб не спотворити зміст оригіналу та не втратити його естетичну форму.

4. Застосовувати в перекладі загальноприйняті мовні форми.

5. Підбираючи слова, не лише правильно їх розташувати, але скористатися ними як інструментом для точної передачі загального враження від оригіналу у відповідній «тональності». [Яблочнікова 2019, с. 179]

К. Р. Соломатіна в своєму дослідженні наводить думку про те, що під час перекладу поетичних творів з іншої мови мають бути враховані всі елементи твору у їх складних і динамічних взаємозв’язках. Завдання перекладача – знайти в межах своєї рідної мови подібний складний і живий зв'язок, який би максимально точно відтворив оригінал і викликав аналогічний емоційний ефект [Соломатіна 2021, с. 23]. Для цього широко використовуються стилістичні прийоми.

Основою стилістичного аспекту перекладу є точний вибір лексико-граматичних засобів, що відповідають загальній функціонально-комунікативній спрямованості оригіналу, з урахуванням норм мови, на яку здійснюється переклад [Арнольд 2002, с. 12].

Відтворення стилістичних прийомів є цікавим, але водночас недостатньо дослідженим аспектом перекладу художнього тексту, зокрема пісенної лірики. Саме тому це питання є актуальним і набирає популярності як серед теоретиків, так і практиків мови.

Головним завданням для створення стильового ефекту оригіналу в перекладі є повне відтворення образної інформації, яка передає спосіб сприйняття людиною об'єктів та явищ матеріального світу [Лановик 2006, с.401].

О. О. Куливуш у своєму дослідженні звертається до Н. Ф. Дановського, який називає стилістичні особливості текстів «стратегічними проблемами» для перекладача. Для правильного вибору відповідних мовних засобів у тексті

перекладу потрібно провести глибокий стилістичний аналіз оригіналу. Саме стилістичні прийоми автора розкривають внутрішній світ персонажів та формують унікальний авторський стиль. Ключовим стандартом для перекладача має бути стилістична відповідність, що значно впливатиме на вибір лексики, граматичних форм і синтаксичних структур. Професіонали перекладу звертаються до спеціальних способів передачі стилістичних прийомів оригіналу щоб підкреслити емоційний зміст тексту. Однак, для цього необхідно вміти розпізнавати й інтерпретувати стилістичні прийоми на різних мовних рівнях, що може становити неабияку складність [Куливуш 2021, с. 15].

А. А. Утробіна розглядає такі стилістичні проблеми перекладу: параметри адекватності передачі стилістичних засобів, поняття асоціативного поля, прийом компенсації [Утробіна 2008, с. 19].

Важливість дослідження особливостей перекладу стилістичних засобів обумовлена потребою точно передати у перекладі образну інформацію художнього тексту, а також відтворенням стилістичного ефекту оригіналу в тексті мовою перекладу.

Переклад стилістичних прийомів, що надають твору образності, часто становить труднощі для перекладачів через унікальні національні риси стилістичних систем різних мов. Лінгвісти одностайно наголошують на важливості збереження образу оригіналу в перекладі, вважаючи, що першочерговим завданням перекладача є відтворення функції прийому, а не його дослівне перенесення.

Зміст і семантична структура складають основу перекладу стилістичного прийому. Компонентами образного засобу є оцінка, номінація і естетична інформація.

Таким чином, якщо семантична основа оригіналу передана точно, це забезпечить відповідний мовний образ із належним смисловим навантаженням. Коли передача образу неможлива і не знайдено способу його компенсації, відтворюється лише понятійний зміст образу. А. А. Утробіна

визначає такі параметри адекватності перекладу стилістичних засобів з точки зору змісту:

- передача семантичної інформації засобу мовою перекладу;
- передача емоційно-оцінної інформації;
- адекватність передачі експресивної інформації;
- адекватність передачі естетичної інформації [Утробіна 2008, с. 20].

Асоціативне поле – це асоціації, що виникають із нормативних значень слів при їхній незвичній сполучуваності. Переклад вважається еквівалентним, якщо слово цільової мови має таке ж асоціативне поле, як і слово оригінальної мови, оскільки це викликає в читача перекладу аналогічну активність думки та уяви, що і в читача оригіналу [Трохимець 2020, с. 14].

Розгортаючи складну метафору, варто брати до уваги два асоціативні плани:

- пряме значення;
- образно-переносний сенс.

Недотримання паралельного співіснування цих двох планів може спричинити перекладацькі помилки, що порушують цілісність метафори. У такому випадку пряме значення сприймається раніше метафоричного, що призводить до руйнування метафоричного змісту.

Переклад таких стилістичних засобів як порівняння, епітет, метафора, щоразу вимагають від перекладача рішення щодо доцільності збереження закладеного образу, та чи варто замінити його іншим. Зокрема, заміна відбувається у зв’язку з особливостями використання та сполучення слів в українській мові [Мациборко, Солодка 2020, с. 29].

Стилістичний аспект перекладу є важливим елементом роботи перекладача, без якого неможливо досягти якісного та естетичного перекладу. Саме цей аспект мови визначає не лише передачу оригінального змісту на іншу мову, а й демонструє майстерність перекладача. Якість перекладу

безпосередньо залежить від здатності перекладача точно передати значення стилістичних елементів оригіналу.

Кваліфікований перекладач використовує різні методи передачі стилістичних прийомів, застосованих в оригінальному тексті, щоб надати перекладу більшої яскравості та виразності. Перекладач має вибір: або спробувати відтворити оригінальний прийом, або, якщо це неможливо, створити в перекладі той стилістичний засіб, який має аналогічний емоційний ефект. Для перекладача важлива не стільки форма, скільки функція стилістичного прийому в тексті [Матис 2021, с. 17].

Такий метод перекладу стилістичних засобів, як калькування, посідає чільне місце за уживаністю серед перекладачів. Це пояснюється тим, що знайти точний еквівалент певної фігури в мові перекладу часто буває складно. Навіть якщо такий еквівалент існує, він не завжди передає емоційний настрій тексту, через що переклад може звучати менш виразно порівняно з оригіналом. Тому перекладачі використовують слова або конструкції, які не є прямими еквівалентами, але мають подібне значення. Це дозволяє зберегти зміст оригіналу та емоційне забарвлення тексту. Цей метод застосовується при перекладі таких стилістичних засобів, як метафори та епітети [Трохимець 2020, с. 15].

Одним з найпростіших методів перекладу стилістичних засобів є заміна – слово або вираз, що мають еквівалент у мові перекладу, зазвичай повністю відповідають змісту та емоційному забарвленню, що значно полегшує роботу перекладача. Однак основна проблема полягає в тому, що такі випадки повної еквівалентності знайти дуже складно, тому в перекладах вони зустрічаються не так часто [Новікова 2016, с. 273].

Під час перекладу порівнянь широко застосовується структурне перетворення, що полягає у зміні граматичної структури або порядку слів оригінального тексту. Зокрема, до структурного перетворення можна віднести: заміна порядку слів, перехід однієї частини мови в іншу, зміна граматичної структури, додавання або вилучення слів та ін. Усі ці зміни

необхідні не лише для збереження змісту (що є, безперечно, одним з ключових аспектів перекладу), але й для відтворення емоційного наповнення твору [Мірам, Дейнеко 2002, с. 41].

Ще одним доволі популярним способом перекладу є заміна та вилучення слів. До нього звертаються, коли: 1) два слова різняться в мові оригіналу, але мають однакове значення/переклад в мові перекладу; 2) у мові перекладу бракує еквівалента, що ускладнює або унеможливлює відтворення стилістичного засобу; 3) для збереження балансу необхідно змістити смисловий центр речення [Гущіна 2022, с. 23-24].

Отже, стилістичний аспект перекладу не містить в собі пряме перенесення слів з оригінального тексту мовою перекладу, а натомість демонструє майстерність перекладача, який має розглянути кожен засіб окремо і прийняти рішення щодо його відтворення так, щоб зберегти емоційне ядро і відтворити вихідні образи. Для цього особливо важливими є стилістичні засоби, як порівняння, метафори, епітети, гіпербола, алюзії. Для перекладу метафор, епітетів та порівнянь вдаються до всіх методів, здебільшого заміни слова або фрази на аналог, що має схоже значення, але по-різному відтворюється; структурного перетворення; додавання або вилучення слів під час перекладу.

Проблема перекладу англомовних пісень є однією з найбільш актуальних у сучасному перекладознавстві. Про це свідчить висока популярність перекладів пісенних текстів як любителями, так і професіоналами. Слід зазначити, що переклад пісень є окремою сферою художнього перекладу. Оскільки музика відіграє важливу роль у житті людини і може викликати широкий спектр емоцій від радості до суму, змусити замислитись або помріяти, почувши красиву пісню іноземною мовою з’являється бажання дізнатися її зміст. Тому варто розглянути труднощі перекладу англомовних пісень більш детально.

Переклад є не лише процесом підбору тих самих слів в різних мовах – цей процес є набагато глибшим, що передбачає врахування різних культур та

їх особливостей, складів мислення тощо. Переклад пісенного тексту не є виключенням, адже пісня є частиною культури певної мови. Таким чином, це літературний процес, що вимагає не лише знань перекладу слова, а й знання культурних особливостей, а також неабияких творчих здібностей: передати сенс, при цьому зберігаючи естетичну функцію, прагматику, а також поетичну організацію пісні. Зокрема, в процесі перекладу англомовної пісні часто зустрічаються жаргонізми, поетичні звороти та граматичні конструкції, яких вимагає поетичний розмір тексту та музикальна форма пісні. Крім того, текст англійською мовою зазвичай коротшим за його український переклад, через це при перекладі текст оригіналу має бути скороченим. Головною метою залишається збереження оригінального сенсу та стилістичної забарвленості пісенного тексту [Бондаренко 2023, с. 23].

Слід зазначити, що переклад нової пісні з'являється протягом наступних днів або навіть годин, але, як правило, не римований і без дотримання оригінальної форми. Згодом також зазвичай можна побачити і професійний переклад – з дотриманням усіх норм та рими. Віршований переклад покладає на перекладача значну відповідальність, оскільки результат, що не відповідає встановленим нормам, не може правомірно вважатися перекладом і, швидше, є інтерпретацією оригіналу [Новікова 2014, с. 150].

Художній переклад значно перевищує складність перекладу творів інших жанрів, оскільки його метою є не тільки формальне двомовне відтворення змісту оригіналу, але й обмін культурними елементами, що включає передання емоцій, ідей та асоціацій між двома культурами. Як зазначає Т. Є. Некряч, перед перекладачем художнього твору стоїть подвійне завдання: спершу осмислити текст оригіналу як читач, а потім відтворити його мовою перекладу. Багато науковців присвятили свої праці дослідженню художнього тексту з точки зору його сприйняття і розуміння [Некряч, Чала 2008, с. 12]. На сучасному етапі розвитку перекладознавства це питання не втрачає актуальності, оскільки художні твори відображають унікальне

світосприйняття, особливості поетичного бачення реальності митцем, а також мовні та стилістичні характеристики автора.

Науковці В. В. Балахтар та К. С. Балахтар вважають, що «головною метою будь-якого перекладу – є досягнення адекватності. Адекватність – це вичерпна передача смислового змісту оригіналу і повна функціонально – стилістична відповідність йому» [Балахтар, Балахтар 2011]. Так, «адекватність» визначається як відповідність між вихідним і кінцевим текстами з урахуванням мети перекладу. Переклад можна вважати адекватним, якщо виконана хоча б одна з двох умов: всі терміни та їхні поєднання передані коректно; переклад є зрозумілим для фахівця, і у нього не виникає запитань або зауважень до перекладача [Балахтар, Балахтар 2011].

О. М. Боголій наводить таке визначення еквівалентності: «збереження у процесі перекладу відносної змістової, семантичної, стилістичної і функціонально-комунікативної рівності інформації, що міститься в оригіналі й перекладі» [Боголій 2018, с. 21]. На думку Ю. Найда, текст перекладу ніколи не може бути повним та абсолютним еквівалентом тексту оригіналу. Лінгвіст зазначає, що прагнення досягти еквівалентності може призвести до значного відхилення від оригіналу. Поняття «адекватність» та «еквівалентність» мають дещо різні значення при перекладі будь-якого тексту, виступають як нормативно-оціночні терміни, але також мають свої відмінні риси [Nida 1964, с. 157].

Можна зробити висновок, що адекватний переклад передбачає передачу висловленого автором із дотриманням точності щодо формату тексту, мови, стилю, авторського задуму та стилістичних відтінків оригіналу. Навіть у випадках, коли формальна точність під час перекладу порушується, переклад може залишатися адекватним. Таким чином, функційна точність, що є властивою для адекватного перекладу, допускає і часто навіть вимагає відмови від формальних відповідностей словнику: іноді саме порушення поверхневої точності забезпечує адекватність перекладу. Основною характеристикою адекватного перекладу є збереження концепції вихідного тексту.

Л. В. Трохимець зазначає, що переклад поетичного тексту може виконуватися різними методами, зокрема через художній або поетичний переклад. Художній переклад представляє собою адаптовану для іншої культури версію оригінального художнього тексту, яка відповідає літературно-комунікативним нормам та суспільним уявленням на конкретному історичному етапі. Такий переклад ґрунтується на мовній творчості перекладача та його літературних здібностях. Перекладач повинен сприймати текст об'єктивно, виявляючи можливі труднощі в процесі інтерпретації. Оскільки майже кожен текст допускає кілька варіантів перекладу, перекладач як творець художнього тексту іншою мовою має прагнути створити переклад, що несе всі можливі інтерпретації, доступні в оригіналі. Важливим аспектом художнього перекладу є передання індивідуального стилю автора та його естетики [Трохимець 2020, с. 22].

Віршований переклад характеризується специфічними особливостями та методами передачі інформації під час роботи з текстом. Перекладацькі труднощі, що виникають при роботі з поетичним текстом, умовно можна поділити на дві групи: перша пов’язана з особливостями національного та індивідуального поетичного мислення автора, друга – з формальними особливостями віршованого тексту, що враховують структуру мови та залежать від літературних традицій кожного народу. У поезії індивідуальність автора та його рідної мови проявляються найбільш виразно. Під час перекладу поетичних творів іншою мовою перекладач має враховувати всі їхні елементи з їхніми складними, живими зв’язками, та віднайти у своїй мові аналогічний зв’язок, який максимально точно відтворює оригінал і досягає рівнозначного емоційного впливу [Бондаренко 2023, с. 25].

Переклад сучасних пісень різних музичних стилів і жанрів складає окрему галузь перекладу. Важливим аспектом є визначення цільової аудиторії перекладу, яким зазвичай є шанувальник виконавця або загальний слухач. Українськомовний слухач сприймає пісню іншою мовою передусім як музичну композицію, де текст англійською має другорядну роль. Реципієнту

важливо передати суть тексту без втрати сенсу, ключових елементів та ідей; саме тому переклад має бути максимально наближеним до оригіналу, без стилістичних відхилень, щоб зберегти можливість для слухача самостійно проаналізувати текст і зробити власні висновки щодо змісту композиції.

Пісня відображає різномантні культурні еталони (типові порівняльні орієнтири, приховані суспільні приписи); національні та етнокультурні стереотипи (узагальнені уявлення про характерні певному народові риси); культурний контекст епохи (історичні події та соціальні явища, що мали або мають місце в даному культурному суспільстві); ментальність (спосіб сприйняття світу через суспільну свідомість, що поєднує емоційні, духовні, інтелектуальні та вольові риси національного характеру); менталітет як глибинний пласт свідомості, що відображає специфіку розуму і душі народу. Усі ці елементи мають бути передані у перекладі. Тому доцільно розглянути певні труднощі, з якими стикаються перекладачі, працюючи з віршованим, зокрема пісенним перекладом [Трохимець 2020, с. 23-24]*:*

- Довжина слів. Англійські лексичні одиниці, як правило, коротші за українські, що значно зменшує обсяг оригінального тексту та робить його більш компактним. Так, англійський рядок у пісенному тексті містить більше лексичних одиниць, що є важливим для врахування під час перекладу аспектом. Особливо складними для перекладу на українську мову є короткі рядки, розташовані послідовно.

- Паузи в мелодії. Однією з ключових характеристик пісенного тексту є поділ текстових фрагментів паузами, зумовленими ритмом і мелодією твору. Ці поділи не завжди збігаються, що може призвести до значних розривів у смисловому ланцюзі, унаслідок чого сенс фрази, закладений у рядок, може загубитися. Це особливо актуально для пісень із повільним ритмом, який супроводжується довгими паузами. Зазвичай ритм і мелодія визначають структуру тексту в оригінальних творах, тож такі розриви трапляються рідко, а паузи поділяють логічно завершені частини речення. Проте в процесі

перекладу можуть виникати ситуації, коли розмістити смисловий відрізок у межах ритмічних пауз неможливо.

- Прагматичний ефект. Існують критерії, такі, як точна передача змісту та максимальна відповідність форми, що можуть як зблизити, так і віддалити оригінал і переклад. Важливо брати до уваги, що одне й те ж слово може по-різному сприйматися у різних мовних середовищах; це саме стосується й цілого тексту. Навіть при коректному перекладі, накладеному на мелодію твору, мовні засоби (зокрема, лексичні) можуть у культурі мови перекладу здаватися приземленими або недостатньо виразними для поетичного тексту. Наприклад, численні повтори, які є природними для англомовної культури, в українському перекладі можуть виглядати неприродно.

Спираючись на власний аналіз та попередні дослідження інших науковців, можна виділити наступні види перекладу пісенного тексту:

1. Дослівний, або «інформативний» переклад, на меті якого стоїть передача змісту. Характеризується відсутністю рими та недотриманням ритмічного розміру. Однак, попри відносну простоту порівняно з пісенним перекладом, надмірна дослівність може ускладнити розуміння та запам’ятовування змісту твору.

2. Інтерпретація полягає у збереженні лише оригінальної мелодії, ритму, розміру та розстановки наголосів. Оригінальний текст при цьому не перекладається; натомість створюється новий текст, який іноді лише віддалено нагадує зміст оригіналу.

3. Пісенний переклад, зберігаючи мелодику музичного твору, прагне максимально точно передати його зміст. Зважаючи на виняткову складність такого перекладу, допускаються незначні відхилення від оригінального тексту, а також додавання, скорочення, узагальнення тощо. Основною метою є створення перекладу, який максимально точно узгоджується з музикою, не поступається оригіналу за стилем та кількістю використаних стилістичних засобів, і має подібний прагматичний ефект.

В процесі перекладу пісень, як і будь-яких поетичних текстів, необхідно враховувати стилістичні особливості та граматичну структуру мови оригінального тексту. Зокрема, в процесі перекладі англійських пісень часто зустрічаються жаргонні слова, поетичні звороти і граматичні структури, зумовлені поетичним розміром тексту і музичною формою пісні [Аккурт, Пастир, Прокопенко 2020, с. 12]. Окрім перекладення нового тексту на музику задля легкого співу, важливо зберегти зберігати ажурність, легкість оригіналу. Бувають переклади, які сприймаються як невдалі внаслідок неузгодженості мелодії і музики слова.

Той факт, що в оригіналі слово створює мелодію, тоді як у перекладеному пісенному тексті мелодія вже диктує ритм і розмір вірша, підвищує вимоги до слова. Необхідність скоординувати звук і слово призводить до застосування перекладачем різних прийомів – перестановки, заміни, а також трансформації у вигляді опущення та додавання. При цьому перестановка вимагає переосмислення змісту та складної трансформації, такої як смисловий розвиток, або модуляція.

З іншого боку, певні жанри допускають буквальний переклад (наприклад, медитативна лірика та бардівські пісні). У французькій шансонній традиції основна увага приділяється текстовій складовій пісні, в той час англомовна пісня сприймається передусім як музична композиція, де для носіїв інших мов текст є другорядним аспектом [Бондаренко 2023, с. 28].

Кваліфікований перекладач здатен передати настрій твору, не втрачаючи при цьому форму і семантичну складову вихідного твору. Володіння базовими знаннями у музичній сфері є неабиякою перевагою для виконання такого перекладу. Головним завданням є збереження первинного змісту та комунікативної інтенції автора пісенного тексту. Переклад пісенних текстів можна розглядати як один із нових напрямків художнього перекладу, який набув значного попиту [Зубцова 2020, с. 89].

Оскільки пісенний текст є частиною як музичної, так і мовної культури, його аналіз може здійснюватись за різними підходами. Так,

лінгвокультурологічний підхід розглядає текст у контексті традицій певної культури; психолінгвістичний підхід досліджує зв'язок змісту тексту з мисленням та психікою слухача, а також його вплив на них. Культурно-мовний підхід фокусується на відповідності тексту культурним і мовним нормам, виявляючи можливі відхилення. Проте здатність пісні відображати дійсність не обмежується функцією її тексту. Пісня також передає емоції та почуття людини, здійснюючи значний вплив на слухача. Мелодія може спонукати до роздумів, пробуджувати спогади та викликати емоційні переживання. Саме тому доречним є здійснювати аналіз перекладу пісенного тексту, спираючись не лише на форму слова, але й враховуючи всі екстралінгвістичні чинники, такі, як соціально-історичні умови її створення, кодові елементи простору і естетичної свідомості слухача, а також лейтмотиви, основну ідею та систему образів і архетипів.

У даному дослідженні пропонується власна схема аналізу перекладу пісенного тексту, розроблена на основі вже існуючої трирівневої схеми аналізу оригінального пісенного тексту за О. О. Малаховою (див. Розділ 1.1), оскільки досі не було створено аналогічної моделі для аналізу перекладу. Таким чином, аналіз перекладу пісні може бути виконано за наступними блоками:

1. Соціально-історичний контекст створення тексту, та його врахування при перекладі;

2. Кореляція тексту із середовищем, в якому перебуває реципієнт перекладу, та врахування його сприйняття твору з точки зору естетичної свідомості як осередка суспільства;

3. Збереження та відтворення змісту і форми віршованого тексту у порівнянні з оригінальним твором.

Отже, в процесі перекладу пісень необхідно брати до уваги стилістичні особливості й граматичну структуру мови оригінального тексту. Труднощі, з якими доводиться стикатися перекладачу в процесі відтворення англомовних пісень, це довжина лексичних одиниць, паузи в мелодії та передача прагматичного ефекту тексту пісні. Дослідники виділяють кілька видів

перекладу пісенного тексту: дослівний, або «інформативний», інтерпретація, власне пісенний переклад. Також, для синхронізації мелодії та тексту, перекладач вдається до низки перекладацьких прийомів – перестановки, заміни, трансформацій вилучення і додавання. При цьому перестановка супроводжується переосмисленням змісту, вимагає такої складної трансформації, як смисловий розвиток, або модуляція.

Стилістичний аспект перекладу охоплює перенесення сенсів і образів, збереження емоційного ядра пісенної лірики. Особливо важливими є такі стилістичні засоби, як порівняння, метафори, епітети, гіпербола та алюзії. Для перекладу метафор, епітетів і порівнянь використовуються різні методи, зокрема заміна слова або фрази на аналог зі схожим значенням, структурне перетворення, додавання або вилучення слів.

Переклад англомовних пісень є одним із найактуальніших та найскладніших питань сучасного мовознавства. Це пов’язано з тим, що завдання художнього перекладу полягає не лише у формальному двомовному відтворенні змісту оригіналу, а й у передачі культурних елементів, що включає передання емоцій, ідей і асоціацій між двома культурами. Саме тому допускається втрата формальної точності з метою досягнення максимального збереження емоційного заряду та образності пісенного тексту. Перекладацькі труднощі при роботі з поетичним текстом умовно діляться на дві групи: 1) особливості національного та індивідуального поетичного мислення автора, 2) формальні особливості віршованого тексту, що враховують структуру мови та залежать від літературних традицій кожного народу. Існують різні підходи до аналізу перекладу пісенного тексту, однак важливо враховувати не лише інтралінгвістичні (внутрішньомовні), але й екстралінгвістичні фактори. Саме тому нами запропоновано схему аналізу перекладу пісенного тексту на основі трирівневого алгоритму для аналізу пісень О. О. Малахової, що складається з трьох аналогічних блоків (соціально-історичний контекст створення; кореляція з просторовим середовищем; збереження змісту і форми).

РОЗДІЛ 2
АНАЛІЗ СТИЛІСТИЧНИХ ОСОБЛИВОСТЕЙ ПІСЕННОЇ ЛІРИКИ ГУРТУ “EVANESCENCE” ТА ОСОБЛИВОСТЕЙ ПЕРЕКЛАДУ

2.1 Аналіз інформаційного блоку пісень гурту “Evanescence”

Сучасна тематика англомовних пісень почала формуватись в середині 20- го століття, коли у текстах стали з’являтися соціальні теми, такі як самотність, антивоєнні протести, занепокоєння через надмірну технізацію, прагнення до самовдосконалення та конфлікт між поколіннями [Коломієць 2004, с. 217]. Англомовні пісні стали потужним інструментом популяризації англійської мови й англо-американської культури зі специфічними цінностями та ідеалами. Їхні тексти мають «культурологічну стійкість», адже функціонують у культурному просторі. Однією з важливих причин цієї стійкості є актуальність таких текстів у контексті певної соціально-політичної ситуації та значний суспільний резонанс окремих пісень.

Традиційно англомовна пісня складається з двох або трьох куплетів і приспіву, тобто має так звану двочастинну структуру. Текст пісні зазвичай відображає емоційно-чуттєвий зміст, розповідаючи історію (наративний текст), описуючи якийсь пейзаж (дескриптивний текст) або повідомляючи про думки, оцінку чи міркування автора (аргументативний текст) [Жеребило 2010].

Зокрема, обраний нами для дослідження матеріал значною мірою відображає вищесказане.

Заснований у 1995 році вокалісткою Емі Лі та гітаристом Беном Муді, американський гурт “*Evanescence*” здобув популярність завдяки потужному

вокалу, емоційній глибині та тематиці пісень, які охоплюють такі складні почуття, як біль, самотність, пошук себе та подолання внутрішніх конфліктів.

Творчість гурту вирізняється стилістичним поєднанням елементів альтернативного металу, готичного року та симфонічної музики, створюючи унікальний музичний ландшафт, який став відомий завдяки своїй емоційній насиченості та експресії. Основними стилістичними ознаками є поєднання важких гітарних рифів і мелодійних партій клавішних, що формують контраст між емоційно-насиченим інструменталом і глибоким, чистим вокалом Емі Лі.

Характерна риса стилю "*Evanescence*" – це органічна інкорпорація класичних музичних елементів у сучасні рокові композиції. Аранжування часто насичені атмосферними оркестровими вставками, які додають пісням готичного, майже кінематографічного звучання.

Лірика гурту часто містить філософські роздуми про життя, смерть, внутрішню боротьбу та пошук сенсу, що надає їхнім пісням глибокого екзистенційного виміру. Тематика текстів охоплює екзистенційні питання, самопошук, переживання втрати та душевного болю, що поглиблює драматичність музики та створює стильову єдність між музичним оформленням і ліричним змістом.

Ранні роботи, зокрема дебютний альбом *Fallen* (2003), визначили музичний стиль гурту та принесли міжнародне визнання. Тексти альбому зосереджуються на темах втрати, самотності, внутрішньої боротьби та пошуку самосвідомості, що резонують із слухачами завдяки своїй щирості та емоційній насиченості. Хіти "*Bring Me to Life*" ["*Evanescence*" 2003а] та "*My Immortal*" ["*Evanescence*", 2003в] стали знаковими композиціями, які закріпили за гуртом репутацію новаторів у жанрі. Пісня "*Bring Me to Life*", завдяки своїй енергійній динаміці та поєднанню вокалу Емі Лі з репом гостя Пола Маккоя, отримала премію Греммі і стала емблемою раннього стилю "*Evanescence*". Стилістично *Fallen* вдало об'єднує елементи готичної атмосфери та важкого року, створюючи особливий звуковий ландшафт, який розширив межі жанру та надихнув багато гуртів, особливо у жанрах

альтернативного і симфонічного металу. Альбом залишається важливим культурним явищем і є прикладом альбому, що вплинув на сучасну музичну сцену, зокрема на рок і метал.

Творчість гурту також відзначається експериментальним підходом до жанру: композиції балансують між готичною похмурістю та мелодійністю, формуючи власну естетику, що розширює межі альтернативного року і металу. Особлива увага приділяється вокальним аранжуванням, зокрема багатошаровим вокальним партіям Емі Лі, що є визначальним елементом у багатьох композиціях. Завдяки цим стилістичним особливостям, а також відданістю автентичності і експериментам у рамках жанру, "*Evanescence*" вдалося створити впізнаваний музичний стиль, який і сьогодні залишається унікальним у жанрі альтернативного року та металу, дозволяючи гурту зберегти свою популярність і впливовість у музичній індустрії протягом десятиліть.

2.2 Аналіз змістотвірного блоку пісень гурту "Evanescence"

Пісня "*Bring Me to Life*" гурту "*Evanescence*" ["Evanescence" 2003a] є глибоким дослідженням тем внутрішнього пробудження, пошуку ідентичності та подолання душевної порожнечі. У тексті відображається метафоричне «пробудження» героїні, яка відчуває емоційну і духовну пустоту, але знаходить надію на відновлення і сенс у житті. Через ці мотиви пісня стала символом для багатьох слухачів, які переживали моменти кризи, відчуття самотності або втрати себе.

Основна тема композиції – пробудження від внутрішньої «сплячки» до повного усвідомлення свого справжнього «я». Це пробудження відображено у рядку:

Wake me up inside, save me /

Call my name and save me from the dark.

Цей заклик до пробудження з «темряви» символізує бажання звільнитися від емоційного вакууму, у якому перебуває героїня. Темрява в цьому контексті є метафорою депресії, внутрішньої спустошеності чи відчуження від себе. Слово *save* («врятуй») використовується як прохання до когось або чогось, що може пробудити в ній почуття і допомогти повернутися до життя.

Важливою також є тема самотності, яка проходить крізь увесь текст. Героїня звертається за допомогою, бажаючи знайти підтримку в комусь, хто допоможе їй відчути себе «живою». Це можна побачити у рядку:

How can you see into my eyes like open doors?

Цей рядок символізує надію на те, що інша людина здатна проникнути крізь зовнішню оболонку героїні і побачити її справжні переживання. *Open doors* (дослівно «відкриті двері») тут виступають як метафора душі, що потребує розуміння та прийняття.

Інший важливий мотив пісні – пошук свого справжнього «я», що проходить через біль і розчарування, та прийняття власної сутності. Героїня усвідомлює, що тривалий час жила без істинного розуміння себе, про що свідчать рядки:

Without a soul, my spirit's sleeping somewhere cold/

Until you find it there and lead it back home.

Стан "*without a soul*" («без душі») і "*sleeping somewhere cold*" (дослівно «сплячий десь у холоді») вказує на емоційне заціпеніння та відчуття втрати сенсу. Слова "*lead it back home*" (дослівно «привести її назад додому») означають, що героїня прагне повернення до себе, бажає віднайти свою сутність і емоції, які були втрачені або приховані глибоко всередині.

Текст пісні можна трактувати і як символ любовного або духовного зв'язку, який допомагає людині відновитися і віднайти себе. В останньому куплеті особливо видно, як героїня визнає, що ця внутрішня порожнеча

руйнувала її зсередини, але тепер вона готова відкритись на допомогу іншої людини:

I've been living a lie, there's nothing inside /

Bring me to life.

Визнання, що "*there's nothing inside*" («всередині нічого немає»), говорить про те, що вона жила, ховаючись за маскою, і тільки тепер, можливо завдяки новій людині чи розумінню, відчуває готовність до змін і «пробудження до життя».

Таким чином, "*Bring Me to Life*" є поетичною та багатошаровою історією про боротьбу зі своєю внутрішньою порожнечею та пошук життєвої енергії через зв'язок з іншими та прийняття себе. Пісня об'єднує особистий і духовний досвід героїні, роблячи її універсальною та зрозумілою для слухачів, які також відчувають потребу у пробудженні від емоційної ізоляції та відновленні своєї сутності.

В свою чергу, пісня "*My Immortal*" гурту "*Evanescence*" ["Evanescence" 2003в] є однією з найпроникливіших і емоційно насичених композицій у їхньому репертуарі. Вона торкається тем болю, втрати та незгасного емоційного зв'язку з кимось, хто більше не присутній у житті ліричної героїні. Пісня побудована як своєрідне послання до минулого, що переслідує героїню та нагадує їй про незаживаючу рану, яку завдало розставання чи втрата. Її текст і музика створюють потужний емоційний ландшафт, який відображає глибоку тугу і бажання відпустити, попри невимовну силу минулого.

Однією з центральних тем пісні є біль, що залишається у серці героїні навіть після втрати близької людини. Пісня починається словами:

I'm so tired of being here /

Suppressed by all my childish fears.

Ці рядки вказують на виснаження від болю, який не відпускає, та боротьбу з внутрішніми страхами, які постійно переслідують героїню. Вона

ніби в’язень своїх емоцій, які постійно нагадують їй про втрату, попри її бажання звільнитися.

Пісня також порушує тему незгасної присутності минулого, яке накладає відбиток на життя героїні. Вона описує, як образ того, кого вона втратила, залишається поруч із нею, незважаючи на те, що його вже немає фізично. Цей мотив особливо виражений у рядках:

These wounds won't seem to heal /

This pain is just too real

Ці слова символізують нездатність позбутися болючих спогадів, які є немов «рани», що не загоюються, і показують, наскільки сильно минуле впливає на теперішнє. Навіть через час емоційна травма залишається надто інтенсивною, і цей біль ніби став частиною її самої.

“*My Immortal*” також досліджує мотив «примарного кохання» – стосунків або зв’язку, які продовжують жити в уяві героїні, попри їхнє завершення. У пісні є багато натяків на привид минулого, що не дозволяє героїні відпустити ці почуття:

When you cried, I'd wipe away all of your tears /

When you'd scream, I'd fight away all of your fears.

Ці рядки передають спогади про моменти взаємної підтримки та близькості, які тепер залишаються лише в пам’яті. Вони символізують глибокий емоційний зв’язок, який колись існував, і його втрата є для героїні непоправною.

Незважаючи на глибокий біль, героїня прагне позбутися тягаря цих спогадів і болю, але її минуле не відпускає. Бажання знайти мир і спокій присутнє у кожному рядку, але водночас і відчуття безпорадності перед неможливістю це зробити:

But though you're still with me/

I've been alone all along.

Цей рядок показує парадоксальну ситуацію, коли вона відчуває присутність втраченої людини, але водночас залишається самотньою.

Присутність уявної тіні минулого не може замінити реальної близькості, і героїня відчуває це як емоційний розрив між минулим і теперішнім.

Музика у "*My Immortal*" підсилює емоційний ефект тексту – аранжування з використанням фортепіано і струнних інструментів надають пісні меланхолійного звучання. Простота мелодії фортепіано підкреслює вразливість і відкритість почуттів героїні, створюючи атмосферу інтимності. Це дозволяє слухачеві повністю зануритися у відчуття туги і співпереживання.

Таким чином, "*My Immortal*" – це глибоко емоційна і водночас трагічна історія, яка показує складність боротьби з болючими спогадами та нездатністю відпустити минуле. Пісня стала знаковою саме завдяки універсальності своїх тем – кожен, хто пережив втрату або розрив стосунків, може знайти у ній відображення власних почуттів. Тексти про незаживаючі рани та бажання звільнитися від болю створюють атмосферу, в якій кожен слухач здатен відчути особистий зв'язок із цією історією.

Альбом *Fallen* гурту "*Evanescence*" пронизаний глибокими емоціями, які варіюються від смутку та болю до надії та прагнення до відновлення. Варто зазначити, що кожен пісенний текст сповнений емоційно насиченою лексикою, яка надає певний настрій кожній композиції.

Зокрема, перша пісня альбому "*Going Under*" ["*Evanescence*" 2003б] пронизана відчуттям боротьби та безнадії. Лірична героїня відчуває, як емоції «тягнуть» її під воду, і відчайдушно намагається вирватися з темряви. Тут присутній конфлікт між бажанням втекти від токсичних стосунків і необхідністю зберегти свою ідентичність, про що свідчить використана лексика:

- *I'm going under* — вказує на безпорадність.
- *Drowning in you* — метафора емоційної залежності.
- *Scream* — вказує на потребу в порятунку.

Найпопулярніша пісня альбому "*Bring Me to Life*" символізує прагнення до відновлення та пробудження. Лірична героїня відчуває емоційну порожнечу і закликає когось (або себе) повернути її до життя. Відчувається

надія на зміни, і пісня підкреслює важливість підтримки ззовні для відновлення душевної цілісності. Про це свідчать наступні лексичні одиниці:

- *Wake me up* — заклик до дії, бажання відчути якісь емоції.
- *Bring me to life* — символ пробудження і відновлення.
- *Save me* — прохання про допомогу.

У третій проаналізованій нами композиції "*My Immortal*" панує глибокий смуток і туга. Лірична героїня переживає втрату, яка залишила в ній незагоєні рани. Емоції ностальгії та відчаю переплітаються в рядках, передаючи відчуття, що минуле не відпускає її. Пісня про внутрішню боротьбу і прагнення до зцілення:

- *These wounds won't seem to heal* — відчуття тривалих страждань.
- *You used to captivate me* — ностальгія за минулими стосунками.
- *I'm so tired of being here* — вираження втоми і безнадії.

На основі обраних композицій можна зробити висновок, що альбом Fallen сповнений потужного емоційного заряду, вираження якого вдало поєднує теми втрати, боротьби, надії та любові. Кожна пісня розкриває глибокі почуття, що робить цей альбом особливим і резонуючим з багатьма слухачами.

2.3 Аналіз просторово-контекстного та змістотвірного блоків пісень гурту "Evanescence"

2.3.1 Аналіз та відтворення фонетичних стилістичних особливостей.

Вважаємо доцільним у другому розділі провести повний аналіз речень на наявність в них стилістичних фігур, зокрема фонетичних, семасіологічних та синтаксичних. В оригінальному англомовному тексті та перекладі пісень альбому *Fallen* було виокремлено та проаналізовано використання та збереження стилістичних фігур різних рівнів мови для збереження ритміки та римування пісенного тексту.

Переклад англомовної пісні має бути якомога більше схожим на оригінал. Для досягнення цього слід зважати на *фонетичні стилістичні засоби*, використані в оригіналі, та спробувати відтворити їх у перекладі. В процесі аналізу фонетичної характеристики пісенних текстів, слід враховувати такі складові, як: звукова організація художнього тексту, звукова гармонія, милозвучність, звукові повтори – алітерація, асонанс, звуконаслідування; звуковий символізм. Як правило, ритм і мелодія визначають будову тексту в оригінальних піснях, тому важливо, щоб паузи в тексті розділяли логічно закінчені відрізки речення.

Перший стилістичний прийом, на який слід звернути увагу – *алітерація*. Це стилістичний прийом, який полягає у повторенні однорідних приголосних задля підвищення інтонаційної виразності вірша для емоційного поглиблення його смислового зв'язку. У пісні "*Bring me to life*" ["Evanescence" 2003a] цей прийом використовується у рядках:

*Without a **s**oul*

*My **s**pirit'**s** **s**leeping **s**omewhere cold.* – зокрема, тут спостерігається алітерація звуку 's'. М'який і шиплячий звук "s" привертає увагу слухачів і створює ефект тиші, підкреслюючи мотив сну.

У пісні "*Going Under*" ["Evanescence" 2003б] можемо зустріти алітерацію звуків [w], [d] (*Not tormente**d**, **d**aily **d**efeate**d** by you*), яка в свою чергу відтворюється в перекладі [НМВ, 2023] звуками [н] (З**н**ов тяг**н**е за г**р**а**н**і, то**р**кається д**н**а) та [р]:

***D**on't **w**ant your han**d** this time, I'll save myself*

В смутку обіймах на ранок одна

*Maybe I'll **w**ake up for **o**nce (**w**ake up for once)*

Застилає очі мла

*Not tormente**d**, **d**aily **d**efeate**d** by you*

З**н**ов тяг**н**е за г**р**а**н**і, то**р**кається д**н**а

*Just **w**hen I thought I'**d** reached the bottom*

Че**р**ез к**р**ай чо**р**ною водою

Цікавим прикладом є збереження алітерації звуку [t] у перекладі і відтворення звуком [т] відповідно:

*Blurring and s**t**irring the **t**ruth and the lies*

*(So I don'**t** know wha**t**'s real)*

Душа**т**ь реаль**н**іс**т**ь ома**н**ливі с**н**и

*So I don'**t** know wha**t**'s real and wha**t**'s no**t***

*Я **н**е можу **т**ак більше, я **н**е вірю собі*

*(Don'**t** know wha**t**'s real and wha**t**'s no**t**)*

*Я **н**е вірю сама собі!*

*Always confusing the though**t**s in my head (ooh)*

Тільки вдалось рів**н**овагу з**н**най**т**и

*So I can'**t** **t**rus**t** myself anymore*

В **т**у саму ми**т**ь зриваюсь у прірву!

Крім того, спостерігається алітерація звуку [н] у перекладі.

У пісні "*My Immortal*" ["Evanescence" 2003в] наявна алітерація звуків [r] та [l], які утворюють певний контраст в оригінальному пісенному тексті. Такий контраст не збережено у тексті перекладу [НМВ, 2022], натомість спостерігається відтворення алітерації звуку [t] відповідно [т]:

*I'm so **t**i**r**ed of being he**r**e*

Так в**т**омилась бу**т**и **т**у**т**,

*Supp**r**esse**d** by a**ll** my chi**l**dish fea**r**s*

Де оживають давні с**т**рахи...

*And if you have **t**o **l**eave*

Між нами с**т**ільки слів,

*I wish tha**t** you would jus**t** **l**eave*

А в кожнім слові безмір сліз...

*'Cause you**r** p**r**esence s**t**i**ll** **l**inge**r**s he**r**e*

Якщо **т**и йдеш, **т**о просто йди...

*And i**t** won'**t** **l**eave me a**l**one*

А серце наче з висоти

Так само, звук [t] оригінального тексту відтворюється як [т] у наступному уривку. Крім того, у перекладі з'являється алітерація звуку [н], що додає стійкості звуковому ряду:

*You used **t**o cap**t**iva**t**e me by your resona**t**ing ligh**t***

Жи**тт**я розби**т**е **н**авпіл, **т**и з**н**аєш, **н**е злікує час.

*Now, I'm bound by the life you lef**t** behind*

І вже "**н**е **н**аше" со**н**це Зійде **н**е для **н**ас...

*Your face i**t** haun**t**s my once pleasan**t** dreams*

Та голос **т**вій пророс**т**ає в мої с**н**и,

*Your voice i**t** chase**d** away all the sani**t**y in me*

Кори**нн**ям до душі, а серце **н**аче з висо**т**и

Збереження звуку [r] та його відтворення як [р] відповідно простежується в наступних рядках:

*When you c**r**ied, I'd wipe away all of you**r** tea**r**s*

По к**р**аю...**р**азом **р**ука у **р**уці,

*When you'd sc**r**eam, I'd fight away all of you**r** fea**r**s*

По к**р**аплі сльози сти**р**ала твої...

*And I held you**r** hand th**r**ough all of these yea**r**s*

Мені ти да**р**ував цілий світ,

But you still have all of me

Бо я твоя навік!

Крім того, у перших двох рядках також присутня алітерація звуку [w], яка створює відчуття «прозорості» намірів ліричного героя, що готова підтримувати близьку людину і боротися з її страхами:

(***W**hen you cried, I'd **w**ipe a**w**ay all of your tears*

***W**hen you'd scream, I'd fight a**w**ay all of your fears*)

Не менш важливим фонетичним прийомом є *асонанс* – концентроване повторення голосних звуків у поетичному рядку чи строфі, яке витворює ефект милозвуччя [Воробйова 2014, с. 40]. Прикладом асонансу у пісні "*Bring me to life*" є наступні рядки:

*How can you s**ee** **i**nto my eyes like open doors?*

Як можеш т**и** д**и**в**и**т**и**ся в очі мої

*L**ea**ding you down **i**nto my core*

І бач**и**т**и** всю гл**и**б**и**ну

В оригінальному тексті є повторення звуку [i:], а в тексті перекладу [UTD, 2017] – звук [и]. Таким чином, цей стилістичний прийом збережено і відтворено у перекладі. Крім того, ще одним прикладом асонансу є повторення звуків [еı] та [ʌ] в приспіві. У перекладі асонанс відтворений повторенням звуків [о] та [и]:

*(W**a**ke me **u**p) W**a**ke me **u**p inside (I can't w**a**ke **u**p)*

(Р**о**збуд**и**) Р**о**збуд**и** м**е**не (Я застряг уві сні)

*W**a**ke me **u**p inside (s**a**ve me)*

Р**о**збуд**и** м**е**не (Врятуй)

*Call my n**a**me and s**a**ve me from the dark (w**a**ke me **u**p)*

П**о**кл**и**ч м**е**не, врятуй від темряв**и** (Р**о**збуд**и**

*Bid my bl**oo**d to r**u**n (I can't w**a**ke **u**p)*

Дай м**е**ні життя (Я застряг уві сні)

*Before I c**o**me **u**nd**o**ne (s**a**ve me)*

Б**о** смерть м**о**я бл**и**зька (Врятуй)

*S**a**ve me from the n**o**thing I've bec**o**me.*

Врятуй від т**о**г**о**, к**и**м м**о**жу стат**и** я.

Наскрізним в оригінальному тексті є повторення звуку [аı], а у перекладі часто вживаним є асонанс звуків [о] та [и]. Розглянемо на прикладі цього уривку:

*(All of this time, **I** can't believe **I** couldn't see*

(Весь цей час, не м**о**жу я повір**и**т**и**

Kept in the dark, but you were there in front of me)

Переді мн**о**ю стояла т**и** у темряві.)

***I**'ve been sleeping a thousand years, it seems*

П**о**чуття щ**о** спала я т**и**сячу літ

*Got to open m**y** **ey**es to everything*

Треба **о**чі відкр**и**т**и**, п**о**бач**и**т**и**.

Without a thought, without a voice, without a soul

(У глуші, без слів, і без душі

*Don't let me d**ie** here*

Не дай п**о**мерт**и**

*(There must be something more) bring me to l**i**fe*

П**о**в**и**нн**о** бут**и** щось!) Даруй ж**и**ття.

У пісні "*Going Under*", окрім асонансів [ʊ] в оригінальному тексті та [и] в перекладі, цікавим є збереження асонансу [і]:

*S**o** g**o** on and scr**ea**m*

Т**и** можеш кр**и**чат**и**,

*Scr**ea**m at m**e**, I'm s**o** far away (s**o** far away)*

т**і**льк**и** знай, я знов буду в**і**льна!

*I w**o**n't b**e** br**o**ken again (again)*

І в**і**дштовхнувш**и**сь в**і**д дна

*I've got to br**ea**the, I can't k**ee**p g**o**ing under*

Вд**и**хну ж**и**ття

Щоб знову не розч**и**н**и**т**и**сь!

В певній мірі можна назвати такий прийом є наскрізним у пісні "*My Immortal*", адже збереження звуку [і] простежується в перед-приспіві пісні:

*Th**e**se wounds won't s**ee**m to h**ea**l,*

П**і**рнає в океан

*this pain is just too r**ea**l*

Невил**і**ковних ран,

There's just too much that time cannot erase

Живий пот**і**к м**і**й не в**і**дчує б**і**ль!

У приспіві наявна алітерація звуків [аɪ] та [ə], а в перекладі, в свою чергу – наскрізне повторення звуків [о], [а]:

*When you cr**ie**d, **I**'d w**i**pe **a**way all of yo**u**r tears*

П**о** кр**а**ю...р**а**з**о**м рук**а** у руці,

*When you'd scream, **I**'d f**i**ght **a**way all of yo**u**r fears*

П**о** кр**а**плі сль**о**зи стир**а**л**а** тв**о**ї...

And I held your hand through all of these years

Мені ти д**а**рув**а**в цілий світ,

But you still have all of me

Б**о** я тв**о**я н**а**вік!

Отже, в процесі аналізу фонетичної характеристики пісенних текстів, слід враховувати такі складові як: звукова організація художнього тексту, звукова гармонія, милозвучність, звукові повтори – алітерація та асонанс, що є найчастотнішим засобом. Усі зазначені мовні явища використовуються для створення певного настрою пісні, додають мелодійності та інтенсивності висловам, у деяких випадках навіть допомагають уповільнити чи прискорити ритм. У перекладі фонетичні засоби, а саме алітерація та асонанс, не завжди відтворюються тими самим звуками, що в оригіналі через особливості структури мови, однак є часто відтворюваними альтернативними, більш характерними українській мові, звуками.

2.3.2 Аналіз та відтворення семасіологічних стилістичних особливостей. Наступними буде доречно розглянути семасіологічні виражальні засоби та семасіологічні стилістичні прийоми. *Семасіологічні виражальні засоби* являють собою фігури заміщення, різні способи вторинної номінації. Вторинні найменування існують у мові у готовому вигляді або утворюються у мовленні на основі регулярних моделей.

Семасіологічні стилістичні прийоми (або фігури поєднання) – стилістично значимі способи сполучення у синтагматичній послідовності значень одиниць одного рівня, у тому числі і виражальних засобів у межах одиниці більш високого рівня.

Розглянемо семасіологічний стилістичний аспект обраної нами пісні. Однією з головних стилістичних фігур вважається епітет. *Enimem* – це емоційно-оцінне або експресивно-образне (метафоричне) визначення певного денотата. Визначаються два структурні різновиди: епітети-слова й епітети-словосполучення. У ролі епітетів-слів виступають прикметники і дієприкметники. Епітети-словосполучення – це сполучення прикметника з прислівником або дієприкметника з іменником в орудному відмінку. Зазвичай епітет використовується для індивідуалізації і типізації, а також оцінки зображуваних явищ.

Тексти обраних пісень майже позбавлені прикметників і, як наслідок, не рясніють епітетами, однак, наведений нижче рядок з пісні "*Bring me to life*" ["Evanescence" 2003a] містить приклад цього виражального засобу. Щоправда, у перекладі [UTD, 2017] епітет не зберігається і перетворюється на прислівник:

Frozen *inside without your touch*

Холодно так, без дотиків.

На основі аналізу перекладів можна зробити висновок, що епітети є більш притаманними для поетичного перекладу. Зокрема, у перекладах пісень "*Bring me to life*", "*Going Under*" [НМВ, 2023], "*My Immortal*" [НМВ, 2022] епітети зустрічаються в наступних строчках:

«Через край чорною водою»

«Душать реальність оманливі сни»

«Я знов буду вільна!»

«Живий потік мій не відчує біль!»

«Це б'ється серце живе!»

Також у пісенних текстах присутня *гіпербола* – перебільшення, що підвищує експресивність висловлення, надає йому емфатичний характер [Воробйова 2014, с. 43]. У пісні "*Bring me to life*" гіпербола зустрічається в наступних рядках:

Only you are the life *among the dead*

Тільки ти є життям для мене

а також:

I've been sleeping ***a thousand years****, it seems.*

Почуття, що спала я **тисячу літ**.

У наведених рядках спостерігаємо перебільшення значущості однієї особи в житті ліричного героя пісні, а також перебільшення відчуття часу (адже з наукової точки зору людина не може перебувати у стані сну протягом тисячі років). Найбільше сповнена перебільшень пісня "*Going Under*":

50 thousand tears I've cried

Розлилися ріки сліз. – тут яскраво продемонстрована гіперболізація сліз, збережена в перекладі в тому числі, для підкреслення драматичності події.

I'm dying again – А я

Гину знов! – певно, що в даному випадку мається на увазі загибель не фізична, а психологічно важкий стан ліричного героя, близький до повного зникнення всіх почуттів.

I'm falling forever. – тут також присутнє перебільшення відчуття часу, а «падіння», про яке йдеться, відноситься до явища уявного, пов'язаного з відчуттям повної спустошеності та безпорадності і, здається, що триватиме воно вічно.

Мотив невимірної кількості сліз також можна зустріти у перекладі пісні "*My Immortal*":

А в кожнім слові безмір сліз. – як вже було сказано вище, такий засіб досягається підсилення драматичного ефекту.

Також наявне яскраве перебільшення сприйняття простору і часу:

Мені ти дарував цілий світ,

Бо я твоя навік!

Наступною фігурою заміщення є *метонімія* – приховане порівняння шляхом застосування назви одного предмету до іншого через асоціацію за суміжністю [Воробйова 2014, с. 43]. У пісні "*Going Under*" є такий приклад:

Don't want your hand this time (дослівно «Не хочу твоєї руки цього разу») – звісно, йдеться про «руку допомоги», яку лірична героїня відмовляється приймати цього разу, присутня заміна цілого частиною.

У пісні "*My Immortal*" є кілька прикладів метонімії:

Suppressed by all my childish fears (дослівно «Придушена усіма моїми дитячими страхами») – негативні почуття викликають спогади про дитячі страхи, а не страхи самі по собі.

Your face it haunts my once pleasant dreams

Your voice it chased away all the sanity in me – обличчя не може переслідувати, так само як і голос не може «прогнати» здоровий глузд: вжито заміну цілого його частиною.

Однією з найбільш вживаних семасіологічних стилістичних фігур в обраній для аналізу пісні є *метафора* – приховане порівняння, яке здійснюється шляхом застосування назви одного предмету до іншого, заміна здійснюється через асоціацію за схожістю [Воробйова 2014, с. 45]. Метафора є способом передачі значення відчуттів та образу героя, які не передаються раціональним зв'язком [Бабенко, Казарин 2005, с. 238] Однією з провідних метафор пісні є фраза "*Bring me to life*" («Даруй життя»), що водночас є назвою композиції. Метафоричність фрази полягає в тому, що насправді ліричний герой живий, але морально відчуває себе спустошеним – через це «повернення» до життя має бути психологічним, а не з фізичної точки зору. Підкріпленням слугує наступна фраза "*Without a soul*", що у перекладі відтворена не дослівно: «Без почуття». Дослівним був би переклад «Без душі», що також є фразою з метафоричним значенням, адже мається на увазі відсутність яких-небудь емоцій, а не душі в цілому. Повторювана фраза "*Wake me up inside*" перекладається як «Розбуди мене», але у значенні переносному – пробудження має відбутись не від сну, а шляхом переосмислення реальності.

Ще одним прикладом метафори є фраза "*I'm going under*" – «Я тону», що вжита в переносному значенні у пісні "*Going Under*". Тут йдеться про

«потопання» у почуттях, що повністю захоплюють думки ліричного героя. Вона також зберігається при перекладі: «Я утопаю!»

В цілому, пісня сповнена багатьох метафор:

Screaming, deceiving, and bleeding for you – тут мається на увазі, що герой зробив багато для іншої людини, але навряд йдеться про фактичне «стікання кров'ю».

Just when I thought I'd reached the bottom – «досягти дна» є доволі поширеною метафорою для позначення кризового моменту в житті людини, ситуації, умови якої здаються безповоротними і неподоланними.

Drowning in you – метафора «Тону в тобі» дуже близька до вищезазначеного порівняння із потопанням у почуттях. Ймовірніше за все, йдеться про повну концентрацію уваги на почуттях іншої людини, з ігноруванням навколишнього оточення та власних емоцій. У перекладі метафору також збережено:

«Я знов розчиняюсь

У тобі»

I've got to break through – ще однією популярною у пісенній ліриці метафорою є «прорватись» крізь перешкоди і подолати негаразди, при тому не завжди фізичні, а морально-психологічні.

I've got to breathe,

Вдихну життя

I can't keep going under

Щоб знову не розчинитись!

У даному уривку наявна метафора «Вдихну життя», що вказує на намір ліричного героя почати життя по-новому, а також цікавим є не дослівний переклад фрази "*I can't keep going under*" – «Щоб знову не розчинитись!», яка є прямою відсилкою на строчку "*Drowning in you*", якраз-таки вказуючу на «розчинення» в іншій людині. Таким чином, можемо зробити висновок, що ліричний герой рішуче налаштований не повторювати помилку,

концентруючи своє життя навколо іншої людини, а тепер ставить себе на перше місце.

Різновидом метафори, що полягає у приписуванні абстрактним поняттям властивостей істот, є *персоніфікація* [Воробйова 2014, с. 45]. Здебільшого персоніфікація зустрічається у піснях "*Going Under*" і "*My Immortal*", та їх поетичному перекладі:

В **смутку обійма**х на ранок одна;

Застилає очі **мла;**

В **обіймах безодні**

Гине мій **світ**;

Де оживають давні **страхи**;

*There's just too much that **time** cannot erase*;

Час не загоїть, **сльоза** не заллє…

А **серце** наче з висоти

Пірнає в океан;

Та **голос** твій

Проростає в мої сни,

Корінням до душі.

Таким чином, семасіологічні стилістичні фігури поділяються на виражальні засоби (тобто фігури заміщення, такі, як гіпербола, метонімія, метафора, персоніфікація) та стилістичні прийоми (фігури поєднання, зокрема порівняння). Вони є дуже важливими для індивідуалізації і типізації, а також оцінки відтворення (зокрема, епітет) і збільшення експресивності висловлення (шляхом вживання гіпербол). Важливим є також вживання метафор для передачі значення відчуттів та образу героя, які не передаються раціональним зв'язком. Крім того, семасіологічні стилістичні фігури допомагають автору наділити предмет або дію яскравою характеристикою.

2.3.3 Аналіз та відтворення синтаксичних стилістичних особливостей. У цьому підрозділі дослідження розглянуто синтаксичні стилістичні фігури, які поділяються на виражальні засоби та стилістичні прийоми. *Синтаксичні виражальні засоби* – синтаксичні моделі речень, що несуть додаткову логічну або експресивну інформацію, яка сприяє підвищенню ефективності висловлення та мовлення в цілому і класифікуються в залежності від базування на: редукції вихідної моделі (еліпсис, апосіопезис, номінативні речення, асиндентон); експансії вихідної моделі (повтор, перерахування, синтаксична тавтологія, полісиндентон, емфатична конструкція *It is/was he who*, емфатична конструкція з дієсловом do, вставні речення); зміні порядку послідовності компонентів вихідної моделі (інверсія, відокремлення).

Стилістичний прийом на синтаксичному рівні може створюватись як за допомогою комбінацій стилістично маркованих та стилістично немаркованих моделей речень, так і за допомогою комбінацій стилістично немаркованих моделей речень; стилістичний прийом на синтаксичному рівні може також виникати за рахунок транспозиції моделі речення у певному мовленнєвому або ситуативному контексті – у такому випадку модель набуває певне додаткове значення, яке для неї невластиве. Стилістичні прийоми можуть базуватися на формальних та смислових взаємодіях кількох синтаксичних конструкцій або моделей речень в певному контексті (паралелізм, хіазм, анафора, епіфора); на транспозиції значення синтаксичної структури або моделей речень в певному контексті (риторичне питання); на транспозиції значення способів зв’язку між компонентами речення (парцеляція).

Розглянемо синтаксичний стилістичний аспект обраних нами пісенних текстів. Найбільш вживаний синтаксичний виражальний засіб – повтор – це повторення якої-небудь частини речення, словосполучення, розташованих у безпосередній близькості. Можна виділити декілька видів повторів, які відрізняються за структурною організацією, а саме: 1) простий контактний; 2) розширений повтор; 3) рамковий або кільцевий повтор, який ще називають

анепіфорою, або просаподосісом, або кільцем; 4) повтор-підхоплення – епанафора, або анадиплосис, або стик; 5) ланцюжковий повтор.

У наведеному нижче прикладі з пісні “*Bring me to life*” [“Evanescence” 2003а] наявні повтори на початку речень (“*Wake me up*”), на кінці речень (“*I can't wake up*”), а також наявний ланцюжковий повтор у переостанньому та останньому рядках (“*save me*”). У перекладі повтори збережено, завдяки чому зберігається необхідний рівень емоційної напруженості:

(Wake me up) Wake me up inside (I can't wake up)

(Розбуди) Розбуди мене (Я застряг уві сні)

Wake me up inside (save me)

Розбуди мене (Врятуй)

Call my name and save me from the dark ***(wake me up)***

Поклич мене, врятуй від темряви **(Розбуди)**

Bid my blood to run ***(I can't wake up)***

Дай мені життя **(Я застряг уві сні)**

Before I come undone ***(save me)***

Бо смерть моя близька **(Врятуй)**

Save me *from the nothing I've become*

Врятуй від того, ким можу стати я.

У пісні “*Going Under*” [“Evanescence” 2003б], зокрема, наявний *рамковий повтор* (або *анеліфора*), що зв’язує повтором строчки “*I'm going under*” початок і кінець приспіва в оригінальному тексті, та строчки «Я знов розчиняюсь» у перекладі [НМВ, 2023] відповідно:

I'm going under *(going under)*

Я знов розчиняюсь

Drowning in you (drowning in you)

У тобі

I'm falling forever (falling forever)

В обіймах безодні

I've got to break through

Гине мій світ

I'm going under

Я знов розчиняюсь

Також у тексті наявні *розширений повтор* та *повтор-підхоплення* у наступних строчках:

So go on and ***scream***

Scream at me*, I'm so far away (so far away)*

У перекладі цей виражальний засіб не збережено.

Також однією з характерних рис пісенного дискурсу є *еліпсис* – навмисний пропуск слів, які не є важливими для сенсу виразу. Подібного роду явище можливе тільки в тому випадку, якщо слово очевидно з контексту, і частіше за все пов'язано з тим, що автори сучасних англомовних пісень уникають довгих речень для кращого сприйняття тексту на слух.

*(**Wake me up**) Wake me up inside (I can't wake up)*

(**Розбуди**) Розбуди мене (Я застряг уві сні)

У цьому прикладі спостергіємо опущення слова *inside*, що передає метафоричний зміст фрази. У перекладі в свою чергу еліпсис також присутній: опущено слово «мене». На нашу думку, вживання еліпсису в перекладі є більш доречним, ніж в оригінальному тексті, оскільки зміст залишається зрозумілим, на відміну від англомовного тексту, де випускається метафоричність фрази. Використання еліпсису обумовлюється економією мовних засобів, спрощенням речення, ритмування і рифмізації тексту.

Ще кілька прикладів цього виражального засобу можна знайти в оригінальному тексті пісні "*Going Under*":

I'm going under (going under)/

Drowning in you (drowning in you) – пропуск підмета *I* для збереження ритму,

та у поетичному перекладі пісні "*My Immortal*" [НМВ, 2022]:

В смутку обіймах на ранок одна;

По краю...разом рука у руці,

В обох вищенаведених строчках відсутній присудок, який був би виражений дієсловом.

Також характерним для пісенного тексту є *асиндетон,* або безсполучниковість – стилістична фігура, яка полягає у пропуску сполучників, що зв'язують окремі слова й частини фраз [Воробйова 2014, с. 51]:

Without a thought, without a voice, without a soul

У глуші, без слів, і без душі

У наведеному вище прикладі сполучники повністю відсутні в оригінальному тексті, в той час як у перекладі наявний сполучник «і». Безсполучниковість англійського тексту посилює виразність мовлення, акцентує в ньому динамічний аспект, служить для виділення окремих слів і, крім того, є важливим елементом для полегшення ритмування і ритмізації. Використання сполучника у перекладі обумовлюється необхідністю збереження ритму і рифми.

В пісенних текстах також зустрічається *синтаксична тавтологія* – повторення тотожних за смислом та граматично синонімічних одиниць у складі речення. Їхнє використання служить для конкретизації думки, посилення смислової та емоційної виразності мовлення [Воробйова 2014, с. 52]:

*Until you find **it** there and lead **it** back home*

Поки не знайдеш й не повернеш все назад.

У варіанті перекладу цього тексту синтаксичні тавтологія відсутня, оскільки обов’язкове в англомовному варіанті *it* не є характерним для української мови, і опущене відповідно до особливостей мови перекладу.

Ще одним прикладом застосування синтаксичної тавтології в оригінальному тексті є наступні строчки з пісні “*My Immortal*” [“Evanescence” 2003в]:

*Your face **it** haunts my once pleasant dreams*

*Your voice **it** chased away all the sanity in me.*

Наступним поширеним стилістичним засобом в англомовних піснях є *вставні конструкції*, що виражають особисте ставлення мовця до свого висловлювання. Вставні слова й речення не несуть нової інформації, вони лише певним чином оцінюють, уточнюють основне повідомлення і, отже, надають мовленню більшої природності, роблять його емоційно й інтонаційно насиченим [Воробйова 2014, с. 52]:

*All of this time, **I can't believe I couldn't see***

Весь цей час, **не можу я повірити**

а також:

*I've been sleeping a thousand years, **it seems***

Почуття що спала я тисячу літ

В наведених прикладах вставні фрази висловлюють власне ставлення ліричного героя до основних подій та надають особливого емоційного забарвлення. Вони також збережені у перекладі, хоча і не дослівно.

Відокремлені члени речення – це другорядні члени, виділені в реченні для посилення їхнього змісту і значення:

All of this time, I can't believe I couldn't see

Весь цей час, не можу я повірити

***Kept in the dark**, but you were there in front of me*

Переді мною стояла ти у темряві.

Наведений приклад ілюструє наявність відокремленого члена речення в оригінальному тексті та відсутність цього стилістичного засобу у перекладі – відокремлений член речення замінено означенням «у темряві».

Інверсія як стилістична фігура, побудована на порушенні нормованого порядку слів, є легко ідентифікованою в англомовному тексті, але при цьому створює особливі акценти і в українському перекладі:

Душать реальність оманливі сни – більш звичним було б висловлювання «Оманливі сни душать реальність», але вважаємо таке зміщення смислового центру доречним для акцентування дії, а не предмета.

До одного з вжитих стилістичних прийомів відноситься паралелізм – фігура, яка ґрунтується на однотипній синтаксичній побудові двох або більше суміжних мовних одиниць, що породжує відчуття їхньої симетрії:

These wounds won't seem to heal, this pain is just too real

There's just too much that time cannot erase

У наведених вище строчках із пісні "*My Immortal*" побудова є аналогічною: вказівне слово + підмет + присудок.

У наступному прикладі зберігається ідентична структура складнопідрядного речення:

When you cried, I'd wipe away <u>all</u> of your tears

When you'd scream, I'd fight away <u>all</u> of your fears.

Поширеними у пісенних текстах є такі стилістичні прийоми, як *анафора* – стилістична фігура, яка утворюється повтором слів або словосполучень на початку суміжних мовних одиниць, та *епіфора* – стилістична фігура, протилежна анафорі, яка утворюється повтором окремих слів або словосполучень на кінці суміжних мовних одиниць. Найчастіше ці прийоми зустрічаються у віршових текстах:

(Wake me up) *Wake me up inside* ***(I can't wake up)***

(Розбуди) Розбуди мене **(Я застряг уві сні)**

Wake me up *inside* ***(save me)***

Розбуди мене (Врятуй)

Call my name and save me from the dark (wake me up)

Поклич мене, врятуй від темряви (Розбуди)

Bid my blood to run ***(I can't wake up)***

Дай мені життя **(Я застряг уві сні)**

Before I come undone ***(save me)***

Бо смерть моя близька **(Врятуй)**

Save me from the nothing I've become

Врятуй від того, ким можу стати я

Ще одним прикладом є *анафора*, виражена звуком [аı] у приспіві пісні "*Going Under*":

I*'m dying again*

I*'m going under (going under)*

Drowning in you (drowning in you)

I*'m falling forever (falling forever)*

I*'ve got to break through*

I*'m going under*.

Отже, синтаксичні стилістичні фігури поділяються на виражальні засоби і стилістичні прийоми та часто зустрічаються в пісенному дискурсі. У проаналізованих англомовних піснях "*Bring me to life*", "*Going Under*", "*My Immortal*" та їхніх поетичних перекладах, нами були виділені такі синтаксичні виражальні засоби: повтор, еліпсис, асиндентон, синтаксична тавтологія, вставні конструкції, відокремлені члени речення, і такі стилістичні прийоми: паралелізм, анафора, епіфора. Наявність такого різноманіття стилістичних засобів робить пісню дуже насиченою, образною, оригінальною і допомагає розкрити зміст цієї композиції. Здебільшого, всі присутні в оригінальному пісенному тексті стилістичні фігури були збережені, тим самим не порушивши специфіки пісні.

2.4 Аналіз поетичного і підстрочного перекладів пісні "Bring me to life" українською мовою

Переклад пісні, як правило, з'являється в мережі майже одразу після виходу нової пісні. Він забезпечує носіїв інших мов можливістю переглянути оригінальний текст, а також ознайомитися із основним її змістом. Однак, швидкість виконання такого перекладу не обумовлює якість, адже його можна отримати навіть шляхом користування популярним автоматичним веб-

перекладачем. Переклад якісний займає більше часу, а версія, що можна використати під акомпанемент, з'являється далеко не до кожної пісні.

У нашій роботі ми здійснили порівняльний аналізу оригінального тексту пісні "*Bring me to life*" групи "*Evanescence*" ["Evanescence" 2003a], та її поетичного [UTD, 2017] і підстрочного [Гаврилоє 2004] перекладів. Наведені нижче приклади демонструють використані перекладацькі трансформацій в кожному з перекладів:

Оригінал: "*How can you see into my eyes like open doors?*"

Переклад поетичний: "Як можеш ти дивитися в очі мої" – вилучення (граматична).

Переклад підстрочний: «Як ти можеш заглядати мені у вічі наче у відкриті двері».

Оригінал: "*Leading you down into my core*"

Переклад поетичний: «І бачити всю глибину» – цілісне перетворення (лексична).

Переклад підстрочний: «Що ведуть тебе прямо до мого серця» – конкретизація (лексична): *core* на «серце»; дослівний переклад (граматична).

Оригінал: "*Where I've become so numb*"

Переклад поетичний: «Душі закляклої» – конкретизація (лексична): *I* конкретизується як «душа»; заміна (граматична); вилучення (граматична): відсутнє дієслово *become.*

Переклад підстрочний: «Яке так оніміло?» – вилучення (граматична): відсутнє дієслово *become*, заміна (граматична): прикметник *numb* передається дієсловом оніміло.

Оригінал: "*Without a soul*"

Переклад поетичний: «Без почуття» – конкретизація (лексична): неосяжна *soul* перетворюється на більш визначене «почуття».

Переклад підстрочний: «Без душі» – дослівний переклад (граматична).

Оригінал: "*My spirit's sleeping somewhere cold*"

Переклад поетичний: «Мій дух десь у світі забуття» – модуляція (лексична): *somewhere cold* має смисловий розвиток і перетворюється на метафору «у світі забуття», що викликає асоціацію зі станом сну; вилучення (граматична): відсутнє дієслово *is sleeping*.

Переклад підстрочний: «Мій дух спатиме десь, окутаний холодом» – заміна (граматична): теперішній час *is sleeping* в оригіналі перетворюється на майбутній «спатиме» в перекладі; також *somewhere cold* відтворюється іменником «холод» замість оригінального прикметника.

Оригінал: "*Until you find it there and lead it back home*"

Переклад поетичний: «Поки не знайдеш й не повернеш все назад» – генералізація (лексична): *it* передається загальним «все»; також генералізовано подається *back home* як «назад»; вилучення (граматична): опущено слова *you* та *there* у перекладі.

Переклад підстрочний: «До тих пір, поки ти не знайдеш його там і не проведеш назад» – дослівний переклад (граматична).

Оригінал: "(*Wake me up*)"

Переклад поетичний: «(Розбуди)» – вилучення (граматична): опущення особи *me* (мене).

Переклад підстрочний: «(Розбуди мене)» – дослівний переклад (граматична).

Оригінал: "*Wake me up inside*"

Переклад поетичний: «Розбуди мене» – вилучення (граматична): опущення прийменника *inside* (всередині).

Переклад підстрочний: «Розбуди мене всередині» – дослівний переклад (граматична).

Оригінал: "(*I can't wake up*)"

Переклад поетичний: «(Я застряг уві сні)» – антонімічний переклад (лексико-граматична): використання образу сну для передачі аналогічного образу.

Переклад підстрочний: «(Я не можу прокинутись)» – дослівний переклад (граматична).

Оригінал: “(*save me*)”

Переклад поетичний: «(Врятуй)» – вилучення (граматична): опущення особи me (мене).

Переклад підстрочний: «(Врятуй мене)» – дослівний переклад (граматична).

Оригінал: “*Call my name and save me from the dark*”

Переклад поетичний: «Поклич мене, врятуй від темряви» – вилучення (граматична): опущення сполучника *and*; опущення особи *me* (мене).

Переклад підстрочний: «Поклич мене по імені і врятуй від темряви» - дослівний переклад (граматична); опущення особи *me* (мене).

Оригінал: “*Bid my blood to run*”

Переклад поетичний: «Дай мені життя» – модуляція (лексична): рух крові по венах означає, що людина жива – відповідно, внаслідок смислового розвитку такий рух демонструватиме життя.

Переклад підстрочний: «Змусь мою кров текти по венам» – конкретизація (лексична): уточнюється, що кров тече по венах; генералізація (лексична): слово *bid* (накажи) відтворюється більш загальним за своїм значенням «змусь», адже невідомо, у який саме спосіб кров має відновити рух.

Оригінал: “*Before I come undone*”

Переклад поетичний: «Бо смерть моя близька» – конкретизація (лексична): уточнення зникнення шляхом смерті; антонімічний переклад (лексико-граматична): *Before I come undone* передається протилежним за емоційним забарвленням «Бо смерть моя близька», адже в оригіналі здається, що ще є час на порятунок, але у перекладі настрій є більш негативним, і часу може забракнути.

Переклад підстрочний: «Поки я не зникла» – дослівний переклад (граматична).

Оригінал: “*Save me from the nothing I've become*”

Переклад поетичний: «Врятуй від того, ким можу стати я» – генералізація (лексична): *nothing* подається як нейтральне «те», ким можна стати; заміна (граматична): дія, яка в оригінальному тексті вже відбулася, в перекладі тільки має перспективу на втілення в реальність; вилучення (граматична): опущення особи *me* (мене).

Переклад підстрочний: «Врятуй мене від пустоти, яка огортає мене» – конкретизація (лексична): *nothing* подається як «пустота», що дещо звужує розуміння строчки; цілісне перетворення (лексична): словосполучення *I've become*, яке вказує, на що перетворилась лірична героїня у тексті, в перекладі відтворюється зі зміщенням смислового центру, адже тут пустота огортає героїню, а не проникає всередину.

Оригінал: "*Now that I know what I'm without*"

Переклад поетичний: «Знаю чого в мене нема» – вилучення (граматична): опускається прислівник часу *now*; заміна (граматична): зміщується акцент з особи на предмет «чого в мене нема».

Переклад підстрочний: «Тепер, коли я знаю, чого мені бракує» – дослівний переклад (граматична); заміна (граматична): *what I'm without* («без чого я») перетворюється на «чого мені бракує», у центрі опиняється потреба чогось, змінюючи тут емоційне забарвлення.

Оригінал: "*You can't just leave me*"

Переклад поетичний: «Тому за мною не йди» – антонімічний переклад (лексико-граматична): натомість «ти не можеш просто покинути мене» лірична героїня просить за нею не йти. Це докорінно змінює сенс закладеного повідомлення, демонструючи натомість її бажання відокремитись, а не возз'єднатись з тим, до кого вона звертається.

Переклад підстрочний: «Ти не можеш просто покинути мене» – дослівний переклад (граматична).

Оригінал: "*Breathe into me and make me real*"

Переклад поетичний: «Дай своє дихання мені» – цілісне перетворення (лексична).

Переклад підстрочний: «Вдихни в мене життя і зроби справжньою» – конкретизація (лексична): уточнюється, що мова йде про метафору «вдихнути життя», що дещо змінює загальне враження і сприйняття; вилучення (граматична): опущення особи *me* (мене).

Оригінал: “*Bring me to life*”

Переклад поетичний: «Даруй життя» – цілісне перетворення (лексична): оригінальне "Оживи мене" або "Приведи мене до життя," у перекладі «Даруй життя» відходить від буквального значення та передає сенс цілісно, створюючи коротку, виразну фразу, яка зберігає емоційний зміст, але змінює граматичну й лексичну структуру.

Переклад підстрочний: «Поверни мене до життя» – дослівний переклад (граматична).

Оригінал: “*Frozen inside without your touch*”

Переклад поетичний: «Холодно так, без дотиків» – модуляція (лексична): відчуття внутрішнього «замерзання» або «закляклості», що підкреслює стан відчуженості в оригінальному тексті, у перекладі «холодно так» змінює фокус з «замерзлого стану всередині» на загальне відчуття холоду; вилучення (граматична): відсутні слова *inside* та *your* у перекладі, що дещо генералізує загальне сприйняття.

Переклад підстрочний: «Заморожена всередині без твого дотику» – дослівний переклад (граматична).

Оригінал: “*Without your love, darling*”

Переклад поетичний: «Без твого кохання» – вилучення (граматична): опущено звертання «дорогий».

Переклад підстрочний: «Без твого кохання, дорогий» – дослівний переклад (граматична).

Оригінал: “*Only you are the life among the dead*”

Переклад поетичний: «Тільки ти є життям для мене» – конкретизація (лексична): у перекладі замість дослівного «серед мертвих» вжито «для мене», з чого робимо висновок, що лірична героїня відчуває себе мертвою.

Переклад підстрочний: «Тільки ти являєшся життям посеред смерті» – дослівний переклад (граматична); заміна (граматична): прикметник *dead* відтворюється іменником «смерть».

Оригінал: "*All of this time, I can't believe I couldn't see*"

Переклад поетичний: «Весь цей час, не можу я повірити» – вилучення (граматична): відсутній переклад *I couldn't see*; заміна (граматична): перестановка займенника «я».

Переклад підстрочний: «Я не можу повірити, що увесь цей час я не бачила» – заміна (граматична): перестановка «увесь цей час» та «я не можу повірити».

Оригінал: "*Kept in the dark, but you were there in front of me*"

Переклад поетичний: «Переді мною стояла ти у темряві».

Переклад підстрочний: «Що перебувала у темряві, але ти був там, переді мною».

Оригінал: "*I've been sleeping a thousand years, it seems*"

Переклад поетичний: «Почуття що спала я тисячу літ» – конкретизація (лексична): дослівне «здається» відтворено як «почуття»; заміна (граматична): перестановка.

Переклад підстрочний: «Здається, я спала тисячу років» – заміна (граматична): перестановка «здається».

Оригінал: "*Got to open my eyes to everything*"

Переклад поетичний: «Треба очі відкрити, побачити» – додавання (граматична): дієслово «побачити» відсутнє в оригінальному тексті.

Переклад підстрочний: «Мені необхідно відкрити очі на все» – дослівний переклад (граматична).

Оригінал: "*Without a thought, without a voice, without a soul*"

Переклад поетичний: «У глуші, без слів, і без душі» – цілісне перетворення (лексична): замість «без думки» йде розширення контексту щодо місцезнаходження, ймовірно «у глуші» може виступати як у своєму прямому значення, так і у переносному, «там, де і думки немає».

Переклад підстрочний: «*Відсутність думок, без голосу, без душі*» – конкретизація (лексична): *without* – «відсутність».

Оригінал: "*Don't let me die here*"

Переклад поетичний: «Не дай померти» – вилучення (граматична): опущені слова *me* «мені» та *here* (тут).

Переклад підстрочний: «Не дай мені померти тут» – дослівний переклад (граматична).

Оригінал: "(*There must be something more*)"

Переклад поетичний: «Повинно бути щось!» – вилучення (граматична): опущено слово «більше».

Переклад підстрочний: «Адже має бути щось більше» – додавання (граматична): слово «адже» підсилює емоційність фрази.

У ході дослідження були детально проаналізовані застосовані перекладацькі трансформації у поетичному та підстрочному варіантах перекладу пісні "*Bring me to life*", в результаті якого методом кількісного підрахунку ми здійснили аналіз та порівняння трансформацій. У наведених нижче таблицях представлено отримані дані щодо поетичного та підстрочного перекладів відповідно у відсотковому співвідношенні (див. Таблиця 2.1, Таблиця 2.2).

Таблиця 2.1

Перекладацькі трансформації у поетичному перекладі пісні "Bring me to life"

	Назва трансформації	Частотність вжитку, %
Лексичні	Конкретизація	11,6%
	Генералізація	7%
	Модуляція	7%
	Цілісне перетворення	9,3%
Граматичні	Додавання	2,3%
	Вилучення	44,2%
	Граматичні заміни	11,6%
Лексико-граматичні	Антонімічний переклад	7%
Загальна кількість:		43

Таблиця 2.2

Перекладацькі трансформації у підстрочному перекладі пісні "Bring me to life"

	Назва трансформації	Частотність вжитку, %
Лексичні	Конкретизація	14,2%
	Генералізація	2,9%
	Цілісне перетворення	2,9%
Граматичні	Додавання	2,9%
	Вилучення	8,6%
	Дослівний переклад	48,5%
	Граматичні заміни	20%
Загальна кількість:		35

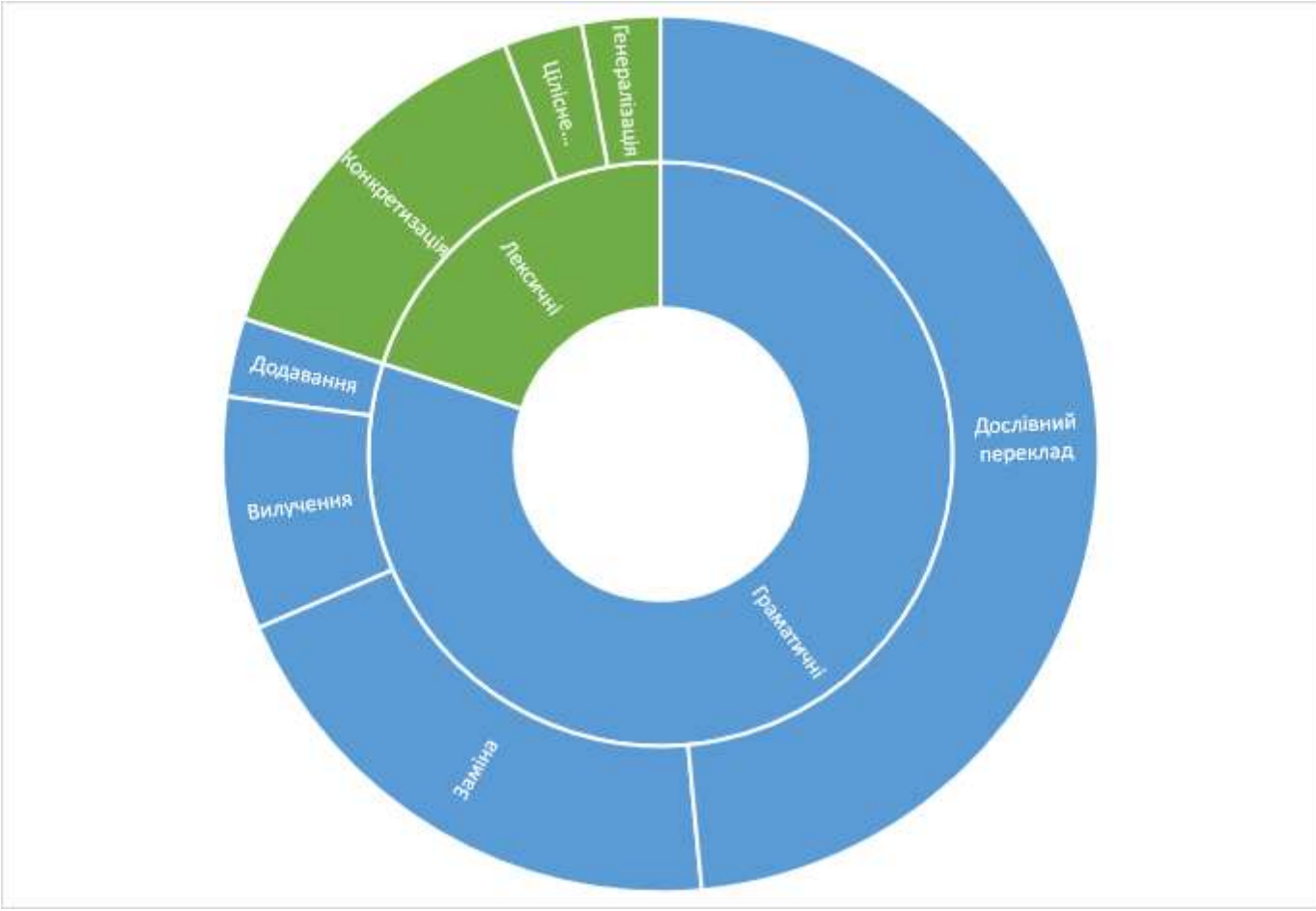
Також наведено наочну демонстрацію у вигляді рисунків (див. Рисунок 2.1, Рисунок 2.2).

Рисунок 2.1

Співвідношення перекладацьких трансформацій у поетичному перекладі пісні "Bring me to life"

Рисунок 2.2 – Співвідношення перекладацьких трансформацій у підстрочному перекладі пісні "Bring me to life"

Варто зазначити, що порівняльний аналіз перекладів допоміг виявити певні закономірності:

1. Перекладу поетичному найбільш властивими є вилучення (44,2%), що обумовлено необхідністю уникнути повторів, зберегти ритміку пісенного тексту для виконання під акомпанемент; конкретизація (11,6%), що відповідає за створення більш конкретних, звичних носію мови перекладу образів; граматичні заміни (11,6%) – зокрема, перестановка слів у реченні для збереження ритміки та/або більш логічної побудови речення; цілісне перетворення (9,3%), що вмотивований наближенням тексту до реципієнта, створенням необхідного асоціативного образу; а також генералізація (7%), модуляція (7%), антонімічний переклад (7%), додавання (2,3%).

2. Переклад підстрочний, в першу чергу, варто розглядати як варіант якнайближчий до оригіналу, однак, при цьому не відтворювальний систему

образів достатньою мірою. Такому перекладу притаманні трансформації граматичні, а саме: дослівний переклад (48,5%) – саме тому цей варіант може слугувати текстом для приблизного розуміння загального сенсу, адже при такому високому відсоткові дослівного перекладу сенс та образи частково або повністю втрачаються; граматичні заміни (20%), що, на нашу думку, не є достатньо вмотивованими, та відтворюють не точну інформацію, і таким чином значно впливають на загальне сприйняття тексту; конкретизація (14,2%): в певних прикладах її вжиток вважаємо недоречним, як-то у фразі "*Bid my blood to run*" – «Змусь мою кров текти **по венам**», або "*Without a thought*" – «**Відсутність** думок». Крім того, у підстрочному перекладі вжито вилучення (8,6%), генералізацію (2,9%), цілісне перетворення (2,9%), додавання (2,9%). Зауважимо, що лексико-граматичні трансформації у розглянутому перекладі відсутні.

3. Підсумовуючи вищесказане, можемо зробити висновок, що поетичний переклад значно перевищує підстрочний як за кількістю, так і якістю вжитих перекладацьких трансформацій. Поетичний переклад водночас виконує дві функції: максимальне збереження образів в рамках можливостей, обмежених ритмікою та мелодикою тексту, та збереження форми тексту для забезпечення можливості його виконання під відповідний музичний акомпанемент. В свою чергу, підстрочний переклад не може бути застосований для виконання з музичним супроводом через втрату форми і ритміки.

ВИСНОВКИ

У роботі подано аналіз синтаксичних стилістичних засобів на матеріалі пісень гурту “*Evanescence*”. Також проаналізовано підстрочний та поетичний переклади однієї з пісень.

У дослідженні надано визначення терміну «пісенна лірика», наведено трирівневу схему аналізу пісні, розглянуто особливості стилістики пісенної лірики, зокрема поняття «образність», «еквівалентність», «інтертекстуальність». Крім того, розглянуто особливості та проблеми перекладу пісенної лірики, а також способи передачі стилістичних засобів у перекладі.

Дослідження дало змогу дійти до таких висновків:

1.Пісенна лірика становить особливу літературну форму, і водночас репрезентує віршове та музичне культурне надбання. Пісенний твір може бути написана під музику і навпаки, але ці два компоненти є невід’ємними частинами пісні як цілого.

2. Пісенна лірика піддається аналізу: зокрема, Малахова О. О. наводить трирівневий алгоритм аналізу пісні, що включає інформаційний, просторово-контекстний та змістотвірний блоки. Такий аналіз широко охоплює інтра- та екстралінгвальні фактори, пов’язані з твором та його створенням і сприйняттям.

3. Образність формується на основі асоціацій мислення і виражається словом. Виявом образності стають стилістичні засоби і прийоми. Символізм відображає ідеї або теми через інші предмети, кольори, загальні образи. Інтертекстуальність тісно пов’язує нові тексти з вже існуючими. Всі ці категорії надають експресивно-емоційного забарвлення тексту, зокрема пісенному, і відносяться до просторово-контекстного блоку блоку аналізу пісні.

4. Стилістичні мовні засоби сприяють урізноманітненню системи образів персонажів. Вони діляться на тропи (що створюють образи) та фігури (які підвищують виразність та емоційність). Незважаючи на різноманіття, вони базуються на спільному принципі схожостей і відмінностей явищ.

5. Процес перекладу пісень вимагає глибокого розуміння стилістичних особливостей та граматичної структури мови оригіналу. Відтворення тексту повинно враховувати прагматичний ефект, зберігаючи основний емоційний заряд, образність та ідейну насиченість пісні.

6. Стилістичний аспект перекладу пісень включає збереження порівнянь, метафор, епітетів, гіпербол та алюзій, що сприяють передачі емоційного ядра пісенного тексту. Для цього застосовуються різні методи адаптації, включаючи заміну слів аналогами, структурні зміни, додавання або вилучення елементів тексту.

7. Переклад англомовних пісень спрямований не лише на двомовне відтворення змісту, а й на передачу культурних елементів. Це включає емоційний і асоціативний компонент, що пов’язує дві культури. Допускається часткова втрата формальної точності задля збереження образності та емоційної насиченості тексту.

8. Труднощі перекладу поетичних текстів обумовлені як формальними особливостями віршованої мови, так і специфікою поетичного мислення автора. Важливу роль відіграє дотримання літературних традицій і культурних особливостей кожного народу.

9. Основними викликами для перекладача є довжина лексичних одиниць, паузи у мелодії та необхідність синхронізації тексту з музикою. Ці аспекти змушують перекладача використовувати складні перекладацькі прийоми, такі як перестановки, заміни, трансформації, вилучення або додавання текстових елементів.

10. Дослідники виділяють три основні підходи до перекладу пісень: дослівний («інформативний»), інтерпретація та пісенний переклад. Кожен з них передбачає адаптацію оригінального тексту до музичного і культурного

контексту, що досягається через використання прийомів модуляції, заміни та структурних перетворень.

11. Для аналізу перекладу пісенного тексту запропоновано трирівневий алгоритм, який включає:

- соціально-історичний контекст створення пісні;
- кореляцію тексту з просторовим середовищем;
- збереження змісту і форми.

Цей підхід дозволяє враховувати як внутрішньомовні, так і зовнішньомовні фактори, що впливають на якість перекладу.

12. Практичний розділ роботи присвячений аналізу стилістичних особливостей пісенної лірики та особливостей її перекладу. До фонетичних стилістичних особливостей можна віднести частий вжиток алітерації та асонансу, нерідко із збереженням прийому в перекладі. Семасіологічні стилістичні особливості включають епітет, гіперболу, метонімію, метафору, персоніфікацію. Найчастіше вживаються метафора, персоніфікація, найрідше – епітет. До синтаксичних стилістичних фігур належать: повтор, еліпсис, асиндентон, синтаксична тавтологія, вставні конструкції, відокремлені члени речення, і такі стилістичні прийоми: паралелізм, анафора, епіфора. Таке розмаїття виражальних засобів насичує зміст пісні образністю. Порівняльний аналіз поетичного та підстрочного перекладів, а також метод кількісного підрахунку наочно продемонстрували тенденцію до вжитку вилучення, конкретизації та граматичної заміни у поетичному, та дослівного перекладу, граматичних замін і конкретизації у підстрочному перекладі. За таких обставин поетичний переклад є більш наближеним до оригінальних образів, а також має на меті збереження форми і ритміки тексту для відтворення під музичний акомпанемент. Переклад підстрочний таких функцій здебільшого не виконує.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

СПИСОК ТЕОРЕТИЧНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Аккурт В., Прокопенко О., Пастир Р. Особливості та проблеми перекладу англомовної пісні українськими відеоблогерами. Наук. вісник ПНПУ ім. К.Д. Ушинського. 2020. № 31. С. 7–22.

2. Арнольд І. В. Стилістика. Сучасна англійська мова. Підручник для ВНЗ-4-е узд., випр. та доп. М.: Флінта: Наука, 2002. 384 с.

3. Балахтар В. В., Балахтар К. С. Адекватність та еквівалентність перекладу. 2011. URL: https://confcontact.com/20110531/fk-balahtar.htm. (дата звернення: 24.09.2024).

4. Боголій О. М. Перекладацька еквівалентність при перекладі франкомовного науково-технічного тексту українською мовою : магістерська дис. : 22.03.18. Київ, 2018. 130 с.

5. Бондаренко Я. Д. Відтворення образності пісенного дискурсу засобами цільової мови : кваліфікаційна робота на здобуття освітнього ступеня «магістр» : спец. 035 «Філологія» / Я. Д. Бондаренко ; ЧНУ ім. Петра Могили. Миколаїв, 2023. 91 с.

6. Боса Т. С. Художній переклад у сучасному мовознавстві. *Науковий вісник Південноукраїнського національного педагогічного університету ім. К. Д. Ушинського. Лінгвістичні науки*. 24.06.2010. №11. С. 5– 11.

7. Воробйова М. В. Порівняльна стилістика: курс лекцій для студентів освітньо-кваліфікаційного рівня «бакалавр» професійного спрямування «Переклад (англійська мова)». Запоріжжя : ЗНУ, 2014. 99 с.

8. Гущіна С. П. Специфіка та проблеми перекладу сучасної англомовної лірики (на матеріалі творчості Бруно Марса) : кваліфікаційна робота магістра спеціальності 035 «Філологія» / наук. керівник В. В. Погонець. Запоріжжя : ЗНУ, 2022. 53 с.

9. Запольських С. П., Приходько Н. Ю. Стилістичні особливості пісенної лірики та специфіка її перекладу (на матеріалі пісень гурту “Evanescence” та перекладу на українську мову). *Нова філологія*. Збірник наукових праць. Запоріжжя, 2023. 272 с. С. 101–110.

10. Зубцова А. Особливості перекладу текстів англомовних пісень. *Міжкультурна комунікація і перекладознавство: точки дотику та перспективи розвитку* : тези III Міжнародної наук.-прак. інтернет-конф., м. Переяслав, 16 бер. 2020 р. Переяслав, 2020. с. 88–90.

11. Каширіна І., Кузьменко А. Темпоральна мережа ліричних текстів американської виконавиці Billie Eilish. Вісник ЛНУ імені Тараса Шевченка. 2020. № 3 (334). С. 12–18.

12. Кінжібала Є.С. Авторська пісня в сучасній інтерпретації. Кваліфікаційна робота магістра кафедри академічного і естрадного вокалу та звукорежисури. Національна академія керівних кадрів культури і мистецтв. Київ, 2020. 94 с.

13. Клєщова О. Мовностилістичні особливості пісень українського гурту «Океан Ельзи». *Лінгвістика*. 2013. № 3. С. 122–129. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ling_2013_3_17. (дата звернення: 05.11.2024).

14. Козак Т. Б. Адекватність та еквівалентність перекладу. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Сер. Філологічна.* Острог, 2012. Вип. 25. С. 56–57.

15. Кузнецова М. О. Англомовний пісенний дискурс у контексті лінгвокультури (на матеріалі поп-пісень XXI століття). *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. Серія : Філологія. 2017. Вип. 29(2). С. 53–56. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvmgu_filol_2017_29(2)__17. (дата звернення: 29.07.2024).

16. Кузнецова М., Ходус А. Англомовний пісенний дискурс у контексті лінгвокультури (на матеріалі поп-пісень XXI століття). *Науковий вісник Міжнар. гуманітарного ун-ту. Серія: Філологія.* 2017. № 29. Том 2. С. 53–56.

17. Кузьменко А. О. Портрет темпоральності англомовних пісенних текстів стилю Євродиско. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія Германістика та Міжкультурна комунікація.* Херсон. 2019. С. 197–201.

18. Куливуш О. О. Стратегії перекладу порівнянь у сучасній англомовній прозі (на матеріалі роману П. Гоукінз «Дівчина у потягу»). Кваліфікаційна робота магістра. Полтава, 2021. 96 с.

19. Кулінка Д. Ю. Образність та символіка пісенної лірики на матеріалі української та англ рок-музики. Курсова робота здобувача вищої освіти кафедри англійської філології і філософії мови. Київський національний лінгвістичний університет. Київ, 2024. 40 с.

20. Кухаренко В. А. Інтерпретація тексту. Вінниця : Нова книга, 2004. 272 с.

21. Лановик М. Б. Теорія відносності художнього перекладу: літературознавчі проекції. Тернопіль: Редакційно видавничий відділ ТНПУ, 2006.

22. Малахова О. О. Естетичний код сучасної пісенної лірики (кінець XX - початок XXI століть) : дис. ... канд. філол. наук : 10.01.06. Київ, 2015. 208 с. укр.

23. Малахова О. О. Естетичний код сучасної пісенної лірики (кінець XX - початок XXI століть) : автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.01.06. Київ, 2015. 18 с. укр.

24. Марчук Т., Мінцис Е. Лінгвопоетика та тематика англомовної пісенної лірики. *“Folium”*. Спецвипуск. Івано-Франківськ. 2023. С.110-116.

25. Матис, М. Д. Особливості відтворення пісенних текстів (на матеріалі анімаційного серіалу “Adventure Time” та його українськомовній/російськомовній екранізаціях): кваліфікаційна робота (проєкт) на здобуття ступеня вищої освіти «бакалавр» кафедри англійської філології та прикладної лінгвістики. Херсон : ХДУ, 2021. 39 с.

26. Мациборко Т. М., Солодка А. К. Способи передачі стилістичних засобів англомовного кінодискурсу при перекладі. *ΛΌГОΣ. ONLINE*. 2020. №13. URL: https://www.ukrlogos.in.ua/10.11232-2663-4139.13.06.html. (дата звернення: 09.11.2024).

27. Мірам Г.Е., Дейнеко В.В. Основи перекладу. К: Ніка-Центр, 2002. 237 с. URL: https://www.academia.edu/8418977/Miram_g_e_osnovi_perekladu. (дата звернення: 09.11.2024).

28. Морозова І.Б., Степаненко О.О. , Пожарицька О.О. Психо-емотивний вплив сучасної англомовної поп-пісні на аудиторію: синтаксичні чинники. *Функциональная лингвистика*: сб. науч. работ. Крымский республиканский институт последипломного педагогического образования; науч. редактор А.Н. Рудяков. № 2. Том №2. Симферополь, 2011. С. 77–79. URL:http://archive.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/flin/2011_2/morozova_stepanenko_pozharitska.pdf. (дата звернення: 12.11.2024)

29. Музика Я., Кузьменко А. Темпоральна мережа ліричних текстів американського гурту Talking Heads. *Public communication in science: philosophical, cultural, political, economic and IT context*. 2020. Vol. 3. P. 100–101.

30. Науменко Н. Проєкції пісенної лірики Стінга на реалії російсько-української війни 2014–2022 років. *Вчені записки ТНУ імені В.І.Вернадського. Серія: Філологія. Журналістика*. 2022. № 3. Том 33 (72). С. 284–291.

31. Науменко, Н. В. Пісенна лірика Стінга в українських перекладах: формозмістові аспекти. *Науковий вісник Дрогобицького державного педагогічного університету*. 2023. №19. С. 82–88.

32. Некряч Т.Є., Чала Ю.П. Через терни до зірок: труднощі перекладу художніх творів: для студ. перекладацьких ф-тів вищ. навч. закл.: навч. посіб. Вінниця: Нова книга, 2008. 200 с.

33. Новікова Т.В. Художній переклад і порівняльне літературознавство: точки дотику. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: Філологія*. 2014. № 10, т. 2. С. 151.

34. Павличко Д. В. Пісня і поезія. Літературознавство. Критика : [в 2 т.] К. : Видавництво Соломії Павличко "Основи", 2007. Т. 1 : Українська література. 2007. 568 с. ISBN 978-966-500-283-3.

35. Привалова С. П. Лексичні засоби поетичної мови. УМЛШ. 2018. № 5. С. 39-44.

36. Селіванова О.О. Сучасна лінгвістика: термінологічна енциклопедія. Полтава: Вид-во ТОВ "Довкілля-К", 2006. 716 с.

37. Селіванова О.О. Сучасна лінгвістика: напрями та проблеми : підручник / О. О. Селіванова. – Полтава: Довкілля-К, 2008. – 711 с.

38. Сорока Н. В. Соціальна тематика пісень Stromae: структура та семантика. Дипломна робота здобувача вищої освіти інституту іноземної філології. Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки. Луцьк, 2015. 62 с.

39. Сташко Г. І. Роль засобів стилістичного синтаксису в створенні жіночих образів (на матеріалі американських фольклорних пісень. *Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка. Філологічні науки*. 2015. Вип. 4. С. 81–86. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/VZhDUF_2015_4_18. (дата звернення: 13.11.2024).

40. Стерлікова М. Особливості вживання дієслів у пісенному дискурсі. *Науковий вісник ДДПУ імені І. Франка. Серія «Філологічні науки. Мовознавство»*. 2018. № 9. С. 215–219.

41. Трохимець Л.В. Стилістичний аспект відтворення англомовних пісень українською мовою. *Тези доповідей XX Міжнародної науково-практичної 80 конференції молодих учених і студентів «Політ. Сучасні проблеми науки»*. Київ, 2020. С. 27–31.

42. Федорчук Т. Навчання старшокласників використовувати лексичні засоби виразності мовлення. УМЛШ. 2010. № 8. С.17–21.

43. Яблочнікова В.О. Перекладацька адекватність та еквівалентність. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія «Філологія»*. 2019. Вип. С. 177–179.

44. Amin M., Fankhauser P., Kupietz M., Schneider R. Data-driven Identification of Idioms in Song. Lyrics. Proceedings of the 17th Workshop on Multiword Expressions, pages 13–22. Bangkok, Thailand, August 6, 2021. DOI: 10.18653/v1/2021.mwe-1.3.

45. Dallin, R. (1994). Approaches to Communication through Music. David Foulton Publishers. URL: http://www.southdowns.nhs.uk/index.cfm?request =c2007985 (дата звернення: 24.09.2024)

46. Dallin, Raymond. (1997). Approaches to Communication through Music. London: David Fulton Publisher.

47. Dijk T. A. van Discourse and Context. A Sociocognitive Approach. New York : Cambridge University Press, 2008. 267 p.

48. Kulchytska O., Malyshivska I. A Contemporary Free Verse from American and Ukrainian Readers' Perspectives. *Respectus Philologicus*. 2022. No.42(47), pp. 76–93. DOI: http://dx.doi.org/10.15388/RESPECTUS.2022.42.47.1 10.

49. Naranjo I. Linguistic Analysis and Comparison of Song Lyrics Employed in Linguistic and NonLinguistic Subjects in the Context of a CLIL Primary School. (2017/2018). BADAJOZ : Universidad de extramadura, 114 p. URL: https://dehesa.unex.es:8443/bitstream/10662/7111/7/TFMUEX_2017_Gordi llo_Naranjo.pdf. (дата звернення: 29.07.2024).

50. Nida E. Principles of Correspondence. Toward a Science of Translating. Leiden: E.J. Brill, 1964, pp. 156–71.

51. Swarniti N. Analysis of Figurative Language in "Easy On Me" Song Lyrics. RETORIKA : Jurnal Ilmu Bahasa, 2022. Vol. 8, No. 1, pp. 13–18. URL: https://scholar.google.com/citations?view_op=view_citation&hl=en&user=l-HYuo UAAAAJ&citation_for_view=l-HYuoUAAAAJ:0EnyYjriUFMC. (дата звернення: 17.07.2024) .

СПИСОК ЛЕКСИКОГРАФІЧНИХ ДЖЕРЕЛ

52. Енциклопедія Сучасної України / Редкол. : І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк [та ін.] ; НАН України, НТШ. К. : Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2022. URL: https://esu.com.ua/article-74648. (дата звернення: 05.11.2024).

СПИСОК ДЖЕРЕЛ ІЛЮСТРАТИВНОГО МАТЕРІАЛУ

53. Гаврилоє С., «Поверни мене до життя». Переклад пісні. 2004. URL: https://www.muztonic.com/E/169-evanescence/278-anywhere-but-home/1350-bring-me-to-life.html. (дата звернення: 16.11.2024).

54. “Evanescence”. “Bring me to life”. 2003. URL: https://www.youtube.com/watch?v=3YxaaGgTQYM. (дата звернення: 10.03.2023).

55. “Evanescence”. “Going Under”. 2003. URL: https://www.youtube.com/watch?v=CdhqVtpR2ts . (дата звернення: 24.07.2024).

56. “Evanescence”. “My immortal”. 2003. URL: https://www.youtube.com/watch?v=5anLPw0Efmo. (дата звернення: 10.03.2023).

57. HMB. “Going Under” (Evanescence cover / Переспів Українською). 2023. URL: https://www.youtube.com/watch?v=RtPAK9XjCRM. (дата звернення: 24.07.2024).

58. HMB. “My immortal” (кавер на украинском). 2022. URL: https://www.youtube.com/watch?v=2C9pjM5YPhc. (дата звернення: 10.03.2023).

59. UTD. Даруй Життя (Evanescense Bring Me To Life – Ukrainian Cover). 2017. URL: https://www.youtube.com/watch?v=yNUjVAB0TbA (дата звернення: 10.03.2023).

SUMMARY

The presented paper is dedicated to the analysis of such a topical problem as the stylistic features of song lyrics and the specifics of their translation into Ukrainian (based on the songs of the band ‘Evanescence’).

The object of the work can be defined as the song lyrics by ‘Evanescence’ band as an example of modern English musical and poetic art.

The main aim of the paper consists in analyzing the stylistic features of the songs of the band ‘Evanescence’ and the specifics of their reproduction in Ukrainian, as well as the analysis of their poetic and literal translations. It determined the accomplishment of such objectives as:

- an overview of the current state of research and peculiarities of song lyrics, as well as a study of the peculiarities of its translation;
- the study of the informational, semantic, spatial-contextual and semantic blocks of the songs of the band ‘Evanescence’, as well as the analysis of the poetic and literal translations of the song ‘Bring me to life’ into Ukrainian.

The scientific novelty of the presented research lies in the attempt to study the stylistic features of English-language songs and compare poetic and subliteral translations on the basis of the work of the band ‘Evanescence’.

Phonetic stylistic features of the analysed English song lyrics include frequent use of alliteration and assonance; semasiological features include frequent use of metaphor and personification; syntactic stylistic figures and techniques saturate the content of the song with imagery by their diversity. The poetic translation of ‘Bring me to life’ is closer to the original images, and also aims to preserve the form and rhythm of the text for reproduction to musical accompaniment, unlike literal translation.

Keywords*: song lyrics, stylistic devices, poetic translation, literal translation, translation transformations.*

Декларація

академічної доброчесності

здобувача ступеня вищої освіти ЗНУ

Я, Приходько Ніколь Юліївна, студентка 2 курсу магістратури, форми навчання заочна, факультету іноземної філології, спеціальність 035 Філологія, освітньо-професійна програма Переклад (англійський), адреса електронної пошти 2niki005@gmail.com,

- підтверджую, що написана мною кваліфікаційна робота на тему «Стилістичні особливості пісенної лірики та специфіка її перекладу українською мовою (на матеріалі пісень гурту “Evanescence”)»

відповідає вимогам академічної доброчесності та не містить порушень, що визначені у ст. 42 Закону України «Про освіту», зі змістом яких ознайомлений;

- заявляю, що надана мною для перевірки електронна версія роботи є ідентичною її друкованій версії;

- згодна на перевірку моєї роботи на відповідність критеріям академічної доброчесності у будь-який спосіб, у тому числі за допомогою Інтернет-системи, а також на архівування моєї роботи в базі даних цієї системи.

Дата 29.11.2024 Приходько Н.Ю.